

Mottó:

Hazádból, hogyha még bírod,

Ne menj el, ó, magyar.

Hogy menekülj, lesz mindig ok,

És mindig, hogy maradj.

Itt áldozat, s vajon mi ott?

Bevándorló lehetsz,

Nem tudhatod, végül melyik

A súlyosabb kereszt.

Kiss Judit Ágnes: Szó /És. 2013. 03.01./

MELYIK A SÚLYOSABB KERESZT...?

A magyar gazdasági és politikai helyzet elemzése és értékelése

2013. I. negyedév

Készítette: Kéri László és Petschnig Mária Zita

Budapest, 2013. április 16.

Tartalom

Rövid számbavétel.....	3
1. Politikai dimenziók.....	5
1.1. Az általános/elméleti igényű magyarázatok tanulságai.....	5
1.1.1. Mi lehet a gondok lényege?.....	7
1.1.2. Ki miatt/mi miatt tartunk itt?.....	8
1.1.3. Mi legyen? Hogyan tovább?.....	9
1.2. Kormányzati aktivitás 2013 első hónapjaiban.....	11
2. Gazdasági dimenziók.....	20
2.1. A gazdaság finanszírozása.....	20
2.2. A 2013. évi költségvetés és a túlzott deficiteljárás fenyegetettsége.....	25
2.3. A 2012. évi főbb makrogazdasági eredmények.....	29
2.4. A háború eszkalálódása a rezsicsökkentés körül.....	36
2.5. Elnökváltás a jegybank élén.....	40
2.6. Az E.on Földgáz Storage Zrt megvásárlása.....	42
3. Ellenpolitikai dimenziók: ellenzéki mozgólódások, toporgások.....	46
3.1. A legutolsó három hónap eseményeinek kronologikus rendje.....	46
3.2. Szerkezeti problémák ellenzéki oldalon.....	49
4. Összegző megjegyzések és néhány megfontolás a későbbi fejleményekre.....	54

Rövid számbavétel

2013 első hónapjaiban úgyszólván semmi különös nem történt. Nem tudunk egyetlen olyan nagy horderejű eseményt sem kiemelni, amelyről majd ez a negyedév összetéveszthetetlenül nevezetes lehetne. Nem volt székházostrom, sem pedig százezres tüntetés. Népszavazást sem tartottak, említésre méltó kormányzati átalakításokról sem emlékezhetünk meg. Nem veszünk össze senkivel sem, nem indítottunk háborút és mások sem miellenünk. Nem mondott le köztársasági elnök, és a legfontosabb igazságügyi/alkotmányos testületek vezetőit sem székálták ki a helyükből. S még a románoktól, meg a törököktől sem kaptunk ki (pedig az utóbbi két évtizedben ez is ritkán esett meg velünk...)

Mondhatnánk, hogy unalmas, eseménytelen és elemzésre a legkevésbé sem alkalmas hónapokat éltünk meg – ám ez az állítás sem állná meg a helyét. Egy-egy mondatban felsorolunk mintegy másfél tucatnyi olyan eseményt, amelynek mindegyike január 1. és március 31. között esett meg. Visszatekintve még azt is meg merjük kockáztatni, hogy szinte bármelyikükből kinőhetett volna korszakos jelentőségű ügy, konfliktus, esemény. De nem így történt. Vagy félbe maradtak, vagy pedig különösebb látványos következmények nélkül elháltak, esetleg éppen csak elkezdődtek, és – krónikánk megírásakor - még nem tudhatjuk, hogy a későbbiekben mivé fejlődnek.

- Januárban folytatódtak a felsőoktatással elégedetlen diákok demonstrációi, s a kormányzat mindent elkövetett annak érdekében, hogy a sokszínű mozgalom résztvevőit megoszthassa.
- Ugyanezen hónap végén az LMP végleg és hivatalosan is kettészakadt, miáltal új keretek közé terelődhetett az ellenzéki összefogás régóta húzódozó szappanoperája.
- Január végére többé-kevésbé hivatalosan is bevallatott az IMF-fel 2011 novemberében megkezdett tárgyalások sikertelen lezárása. (A pávatánc vége.)
- Nagyjából ezekben a napokban váltak véglegessé a 2014-2020 közötti időszak uniós pénzeinek hazánkra jutó összegei.
- Orbán Viktor az idei évben is túlesett azon a szokásos „Vigadós”, szezonnyitó beszédén, amit hívei mindig is megkülönböztetett figyelemmel szoktak várni.

- Február végén napvilágot láttak az előző évről szóló, többnyire végleges makrogazdasági adatok; többségük még a várakozásokhoz képest is kedvezőtlenebb folyamatokról tanúskodott.
- Ezekben a hónapokban mind láthatóbban akadt el a korábban elkezdődött ellenzéki együttműködés.
- Márciusban véglegessé vált az, amit oly sokan már korábban is sejteni véltek: Matolcsy György lett az MNB új elnöke.
- Ugyanezen hónap elején az MSZP is megkezdte amerikai stílusú kampány-nyitányát, s meglepő tömegrendezvénye segítségével kísérelte meg elfogadtatni az elsősorú – és mindenkinél alkalmasabb – kihívó szerepkörét.
- Nagyjából ez idő tájt kapcsolt a kormányzat is rezsicsökkentési ötletével a lehető legmagasabb kampánysebességi fokozatba.
- Mindezzel párhuzamosan zajlott az újabb és újabb alkotmány-módosítás, amelynek keretei között egyre nyilvánvalóbbá vált az AB lehetőségeinek minden korábbit felülmúló korlátozása.
- A váratlan és példátlan hóhelyzet miatt elmaradtak a várva várt március 15-ei ünnepek, viszont – egyéb politikai események híján - így lehetővé vált, hogy jókora botrány kerekedhessen a kitüntetettek névsora ürügyén.
- Ám, még ennél is nagyobb botrányra dagadt a hó helyzetet tízezer szám elszenvedők kálváriája - a megfelelő szervek felkészületlenségének ékes bizonyítékaként.

(Viszont... e hókászoknak köszönhetően született meg a korszak egyik legszebb vizuális produktuma: Orbán Viktor meglátogatta a hófúvástól sújtott országot... nagyszerű dokumentumfilm sikeredett e látogatásból: <http://www.kormany.hu/hu/miniszterelnokseg/video/orban-viktor-a-terepen-latogatta-meg-a-mentesben-resztvevoket>

- Március utolsó napjaiban megkötött az az üzlet, amelyről Orbán Viktor még augusztus végén úgy nyilatkozott, hogy: pillanatokon belül véglegessé válik, az E.On gázüzletágáról van szó.
- Januártól megállás nélkül növekedett a magyar kormányra a mindenoldalról nehezedeő nemzetközi nyomás, amit a címzettek előszeretettel tüntettek úgy fel, mintha nem is a kormányt, hanem a magyar nép egészségét érte volna igaztalan támadás.

- Ezen belül is önálló fejezetet érdemel - kitüntetett jelentőségű gazdasági/politikai kapcsolataink okán - a németekkel való viszonyunk drámai megromlása.
- S végül, ez lett az a negyedév, amikor a hallgatás évei után meglepő sebességgel került be a mindennapi média- és közbeszéd kellős közepébe az utóbbi években külföldre költözött sokszázvezernyi magyar – többnyire fiatal - munkavállaló sorsának kérdése.

Eddig a rövid lista, s nem is kell hozzá bővebb kommentár: miért is jeleztük bevezetőnk legelső mondataiban a tárgyalt időszak kétarcú jellegének különlegességét. Ha áttekintünk ezen a hosszadalmas felsoroláson, láthatjuk, hogy egyenként is roppantul nagy súlyú gazdasági/társadalmi/politikai kérdéseket kellene megvilágítanunk. S a későbbiekben igyekezni fogunk szinte valamennyi – említett - ügyre részletekbe menően is visszatérni. Szeretnénk azonban mindezt a már évek óta bevált kifejtési rendszer keretei között tenni: azaz átfogó gazdasági és hatalmi/politikai fejezetek között, az általunk fontosnak gondolt általános összefüggések jegyében fogjuk az egyes kérdések funkcionális helyét megtalálni és megjelölni.

1. Politikai dimenziók

1.1. Az általános/elméleti igényű magyarázatok tanulságai

„ A tanácstalanság keresést jelent. Nemhogy végleges válaszok, de végleges kérdések sincsenek. ” (Lengyel László, NSZ. 2013. ápr.6.)

Negyedévenkénti elemzéseinkben meglehetősen ritkán szoktunk kitérni az átfogó jellegű, erősen elméleti szinteken mozgó írások ismertetésére. Több okból sem tesszük ezt. Részben, mert a negyedévre tágított látószög sem eléggé általános ahhoz, hogy beleférjen az elméleti problémák kielégítő mélységű ismertetése. Részben, mert a konklúziók megvonásakor az adott negyedévben fontos kérdések általánosítható tanulságait mindig is igyekeztünk röviden összefoglalni. Részben meg azért, mert rendre úgy telnek el a negyedévek, hogy nem találhatunk említésre méltó, hosszabb időre érvényes színvonalú elemző munkákat. (2011 első hónapjaiban például szokatlanul nagy mennyiségű és számtalan tanulságot hordozó, nagyobb lélegzetű írás jelent meg, azokat a maguk idejében ismertettük is. Az akkori indok az lehetett, hogy a nagyobb súlyú, komolyabb tekintéllyel rendelkező elemzők mindenképpen meg akarták várni ítéleteikkel az új kormányzás első félévének általánosabb tanulságait. A másik

ilyen időszak 2012 nyara volt, amikor a félidős, kétéves évforduló teremtett természetes cezúrát és lehetőséget az elemzői kedv kiéléséhez.)

Nos, 2013 első hónapjai e kivételes időszakok egyikét jelentette: legalább kéttucatnyi érdekes, türelmes és szoros olvasást igénylő elemző munka jelent meg. Úgy véljük, minimum öt körülmény véletlen és egymást váratlanul felerősítő hatása kelthette fel az elemzők munkakedvét.

Először is az a tény, hogy kb. fél éve mind nyilvánvalóbbá vált a kétharmados hatalmat birtoklók egyre gyöngülő kormányzati teljesítménye. Szeptembertől kezdve megállíthatatlanul szaporodnak a látványos kormányzati kudarcok, az egyiket még ki sem heverhették, s máris ráhalmozódott a következő malőr negatív hatása. (Kezdődött mindez az azeri baltás ügyével, folytatódott az egyre reménytelenebb módon erőltetett regisztrációs örülettel, aztán a költségvetési fejetlenségekkel, s még az év vége előtt kitört a váratlan diáklázadás. Az újév első hónapjai nem kevésbé lettek „izgalmasak”: túléltek az IMF-fel történt másfél éves csata szomorú végének győzelemmé stilizálását, majd elkezdődött az alkotmány tetszés szerinti módosíthatósága, azután megérkeztek a letagadhatatlan gazdasági recesszió lehangoló adatai. S hogy teljes legyen a lelepleződés: a háromnapos hóesés drámája lemeztelenítve mutatta be a mitizált egyenruhás szervezetek valós cselekvőképességét. E vázlatos felsorolás együttes hatásai minden egyéb magyarázatoknál ékeesebb bizonyítványai a kormányzati kompetencia leépülésének.)

Másodszor is, lényegében ugyanezen hónapok során futott fel, majd hanyatlott le az ellenzéki összefogáshoz fűzött nagyszabású reménykedés. (Ennek a részleteire még a későbbiekben külön kitérünk.)

Harmadszor, nyilván az előző két tényezővel szoros összefüggésben, láthatóvá lett a pártválasztásoktól tartózkodók tartós és szokatlanul nagy aránya. Ők folyamatosan annyian lettek, mint azok, akik már most is dönteni tudnának. Ezért a következő választások előtt egy hosszú évvel az ilyenkor szokásosnál jóval nagyobb a bizonytalanság. S egy ilyen bizonytalan időszakban törvényszerűen szaporodnak meg a megváltók, csodaszerek doktorai, a legképtelenebb kombinációk és jóslatok terjesztői és kitalálói. (Ilyen időkben minden hangoskodó féleszűre három tévécsatorna szokott jutni...) *Negyedszer*, Magyarországot ritkán láthatóan erős nyomást gyakorló, alapjában véve negatív hangvételű nemzetközi közvélemény kezdi körülvenni. 2013-ban már nincsen olyan nap, amikor a világsajtó/tévé/rádió valamely jelentős befolyással rendelkező orgánuma ne adna hírt magyarországi képtelenségekről,

demokrácia-leépülésről, égbekiáltó abszurditásról, kormányzati baklövésekről stb. Ez a nagyon is egyértelműen negatív fordulat már önmagában is alaposabb elemzés után kiáltana. *S végül:* egy év múlva választások lesznek, láthatóan minden érintett szereplő elkezdte a maga kampányát, s e felfokozott hangulatban az elemzői tevékenység iránt sokkal nagyobb az igény, mint a nyugalmasabb időszakokban. E fönti öt ok együttesen nagyon is indokoltá teszi, hogy az elmúlt hónapokban jóval több olyan írás jelent meg, amely a mélyebb magyarázatok, tartósabb összefüggések figyelembe vételével keresi a lehetséges magyarázatokat.

Ehelyütt megelégszünk a legtanulságosabb tizenöt írás közös tanulságainak kibontásával. A több mint tucatnyi munka mondandójának lényege nagyjából három kérdés körül rendeződik el. 1. Mi a baj? Mi a gondok igazi forrása? 2. Ki miatt, mi miatt tartunk egyre lejjebb? 3. Mi legyen? Mi lenne a legcélravezetőbb megoldás? A továbbiakban megpróbáljuk e három kérdéskör egyenkénti, tömör felrajzolását.

1.1.1. Mi a lehet a gondok lényege?

Magyarország tartósan leszakadni látszik. Korábbi versenytársaitól is, a régió átlagához képest is, az uniós átlaghoz képest is. Önmaga korábbi tendenciáihoz képest is tartósan lefelé konyuló mutatókat produkál – úgyszólván valamennyi fontos adat tükrében. A kormányváltás, a kétharmados kivételes felhatalmazás nem hozott érdemi változást. Sőt, három év elteltével úgy tűnik, hogy a lakásépítési adatoktól a gépkocsi vásárlásokig, a beruházási kedv megállíthatatlan hanyatlásától, az eladósodottsági mutatóktól a lakossági fogyasztási szokásokig minden adat trendje még kedvezőtlenebbé vált. Mind a makro-, mind a középszintű (ágazati) adatok, mind pedig a mindennapi élet szokásait jellemző számok a teljes körű dekonjunkcióra rögzüléséről tanúskodnak. (Van azért kivétel is... a gépkocsi lopások száma például 2011-ről 2012-re egyhatoddal nőtt meg. Tipikusan olyan mutató, amely nagyobb gazdasági/társadalmi válságok idején szokott így megugrani. Meg... a külföldre szakadatlanul áramló, képzetesebb fiatal tömegek exodusa. Ez a trend is látványosan felfutóban van. Magyarázat? Lásd, mint az előbb...)

Ha eltekintünk az új rezsim politikai/hatalmi rendszert felforgató, tűzijátékszerű intézkedéseinek hosszú sorától, akkor az lesz feltűnő, hogy a látványos kormányváltás az égvilágon semmiféle törést nem volt képes elérni a 2007 óta tartó depressziós időszak legfontosabb tendenciáiban. Vajon miért nem? Kézenfekvő válasz a kormányzati alkalmatlanságra, a rossz döntések sorozatára, az időben történő korrekcióra való

képtelenségre és még számos nyilvánvaló és fontos okra hivatkozni. Ez mind igaz is lehet – csak éppen nem elegendő, nem kielégítő magyarázat. 2013 első hónapjainak elemzői sokféle választ adtak, s e sokféleség nem annyira egymást cáfoló igazságok zavarba ejtő halmaza, hanem sokkal inkább egymást kiegészítő mozaikdarabkák összeilleszthető képe.

Megrekedt, elakadt a hazai modernizáció – állapítják meg egybehangzóan Bokros Lajostól Láncki Andrásig, és Tamás Páltól Lengyel Lászlóig számosan. Olyan, egymástól jócskán távol eső szemléletű gondolkodók, kutatók, akik amúgy kevés dologban szoktak egyetérteni. Pontosabban, minek a kudarcáról is van szó? Ebben már nem olyan nagy az egyetértés: A rendszerváltás kudarcáról van-e szó, avagy az európai/nyugat-európai modell kudarcos átvételéről? Az újkapitalizmus mondott-e nálunk csődöt, vagy csak annak magyar mutációja lett sikertelen? A kérdésekre adandó válaszokat nagyban befolyásolják ama pozíciók, amelyekből nézve a szerzők a kudarcok okozóit/okait megnevezik.

1.1.2. Ki miatt/mi miatt tartunk itt?

A kormányzati körökhöz közelebb lévők többnyire aktuálpolitikai indíttatású magyarázatokkal állnak elő. Mindez nem csupán abban a meglehetősen gyermeteg szintű érveléssel egyenlő, miszerint a baloldali kormányzás nyolc éve alatt ment minden tönkre, hanem vannak ennél színvonalasabb megközelítések is. A baloldal – nemcsak nálunk, hanem egész Európában - nem érti az új korszak lényegét, s az új kihívásokra csak a hagyományos módon képes válaszolni: az egyént előtérbe helyező, az autonómiát nélkülözhetetlen alapelvnek gondoló, a nemzeti érdekek fontosságát megbecsülni nem képes, az elosztási kérdéseket mindennél fontosabbnak tartó politikát tud csak elképzelni. A vereséget szenvedett baloldal nem képes kellő önmérséklettel visszavonulni, s agresszivitásával útját állja az új társadalmi modell, az Új Morál érvényre jutásának. Eme utóvédharc felesleges energiák lekötése révén megakadályozza a nemzet valódi érdekeire épülő új modell minél előbbi működő képessé válását - ez lenne a mai problémáink gyökere. /Ezúttal Láncki és Kövér a forrásunk, de korábban G. Fodortól Navracsicsig, Orbántól Giró-Szászig számtalanszor hangzottak el hasonló magyarázatok. / Eme önfelértékelő pozícióból az lenne a lényeg, hogy a baloldalnak nincsen koherens értékrenden nyugvó válasza a válságra, mert túlzottan foglya önnön rossz hagyományának. A Fidesznek viszont éppenséggel értékalapú világképe van, ezért a nihilista felfogás ütközik az értékvilággal... /E beszámolóban nincs helyünk e nézetek kritikai bírálatára, megelégszünk a főbb nézőpontok vázlatos ismertetésével. /

A politika élet másik oldalához kötődők szintén előszeretettel keresik a hatalmi szférán belül az okokat, s ott rendre meg is találják. E felfogás szerint a lemaradás/megrekedés/kudarcc-halmozódás elsődleges forrása az, hogy a kétpárti gyűlölködés mára minden egyéb működést maga alá gyűrő rendszerré rögzült, s ebben a jobboldalnak elsődleges a felelőssége. (Kis János, Varga, Tamás Pál, Pétervári, Bruck, Kéri) E magyarázatok között is nagy a különbség a tekintetben, hogy a gyökerek keresésekor milyen szélességű történelmi látószöveget használnak. Tamás Pál szerint pl. a modernizáció mind nyilvánvalóbb kudarcára a nemzeti populizmus egy évtizednyi erőfeszítése révén előbb kezdett széles körben elfogadásra talált válaszokat adni, mint bármely más politikai/szellemi tábor. Kis János legutóbbi nyilatkozata viszont arra utal, hogy a két tábor között csaknem évszázados – és mindinkább meddő – küzdelem folyik, s e terméketlen háború mostanság érhetette el a maga végső stádiumát. A felelősség megállapítása a legtöbbször összekapcsolódik a rendszerváltás első időszakában megteremtett demokratikus érték- és intézményi rend módszeres lepusztításának vádjával, s e vádak különböző mélységű bizonyításával (Pétervári, Bruck, Kéri, Varga).

Az elméleti igényű elemzők között akadnak olyanok is, akiket nem annyira a felelősség kimérése foglalkoztat, hanem a leszakadási folyamat minél pontosabb feltérképezése. Bokros Lajost például kevésbé izgatja az aktuális felelősség-megnevezés, ő úgy látja, majdnem mindegy, hogy ki volt hatalmon, a modernizációs folyamatok szemszögéből az elmúlt évtized eleve „elveszett” időszaknak bizonyult. S így szerves folytatása lett annak a „fölösleges évszázadnak”, amelyben amúgy is az antimodernizációs trendek voltak az uralkodó mozzanatok. Tamás Pál érvelése szerint pedig a kapitalizmushoz fűződött, alaptalanul pozitív illúziók rejtett, de nagyon is logikus lebomlási folyamatairól van szó. Amely lebomlás után a vesztes többség mellett csak azok a szegmensek maradhatnak talpon, amelyek valóban képesek tartósan piaci logika szerint és versenyszerűen működni.

1.1.3. Mi legyen? Hogyan tovább?

Az igazat megvallva, erre a kézenfekvő kérdésre nem mindegyik elemző ad választ. S ez bizonyos fokig érthető is, mert a válaszlehetőségek nagyon is szorosan kötődnek az aktuálpolitikai erőviszonyokhoz. Márpedig a kutatói alkatú elemzők között nem ritka – és nagyon is érthető – az a fajta tartózkodó mentalitás, amely az ilyen jellegű állásfoglalást már nem tartja az elemzői munka szerves részének. E megjegyzés előre bocsájtása után viszont azt kell egyértelműen megállapítanunk, hogy 2013 első hónapjainak domináns válasza a

kiegyezés igénlése volt. Egyezzen ki az ellenzék féltucatnyi csoportosulása abban, hogy miképpen fogják leváltani az Orbán-rezsimet? (Kéri) Egyezzen ki Bajnai és Mesterházy. Egyezzenek ki a szocialisták önmagukkal. Egyezzen ki Bajnai az ellenzékkel, de nem a ma meghatározó csoportokkal. (Varga Kristóf) Egyezzen ki a Fidesz a szocialistákkal. Egyezzen ki a baloldal a jobboldallal. Egyezzenek ki legalább a Múltról (Kis János). Egyezzenek meg a Jövőről, s felejtsek el, de legalábbis tegyék zárójelek közé a Múltat. (Pétervári) Egyezzen ki a Fidesz a baloldallal, de – nem a maival, hanem azzal, ami ezután születik meg... (Ezt szeretné például Kövér László látni...) Bokrost látszólag nem érdekli az általános kiegyezés-vágy. Ő viszont nagyon pontos, politikai és kormányzati programszámba menő módon, intézményekre lebontva leírja: hogyan lehetne és kellene visszatérni a – hatalmas veszteségeket okozóan felelőtlenül elhagyott - modernizációs pályára? (Talán ő abban bízik, hogy ez a fajta kiegyezés amúgy is kikényszerül?)

A nagy-nagy egyetértés közepette mindössze egyetlen fiatal kutató jegyzi meg, hogy egy lehetséges kiegyezésnek még a minimális kritériuma sincsenek rögzítve, sehol sem...

A legutolsó kérdésre adott válasz-kísérletünk talán némileg ironikusra sikeredett, pedig nem a gúnyolódás szándékával összegeztünk. Mindössze csak azt kívántuk érzékeltetni: 2013 első hónapjaiban még a legintenzívebben gondolkodók is legfeljebb a kiegyezési óhajok megfogalmazásáig jutottak el. A lehetséges alanyok, a kiegyezés tárgya, tartalma, felelőssége - mind-mind olyan kérdéskör, amelyek tisztázására további hónapok szükségeltetnek.

Irodalom az elemzésekhez:

- Bokros Lajos: Modernizáció és reform. *És*, 2013. 01. 11.
- Lányi András: Van-e magyar modell? *Heti Válasz*, 2013. 01.17
- Lányi András: Racionális politika. *Heti Válasz*, 2013. 03. 28.
- Tamás Pál: A magyar nemzeti populizmus indikátorai: I-II. *Kritika*, 2012. nov./dec. 2013. jan.
- Tamás Pál: Az igaz magyar kapitalizmus. *NSz.*, 2013. 03. 01.
- Filippov Gábor: Ez mind én voltam egykoron... *NSz.* 2013. 01.16.
- Pétervári Zsolt: Hidegháború. *20.0. És*, 2013. 01.11.
- Kéri László: Sorsdöntő választás előtt, *Kritika*, 2013. febr.
- Lengyel László: Mondd, van-e ott haza még.... *Nsz.*, 2013. 03. 14.
- Varga Kristóf: Búcsú a veteránoktól. *MaNcs.* 2013. 03. 14.
- Fel is út. Le is út. Az elolvadó középosztály. *Figyelő*, 2013. 03. 28.

- Kövér László - int: Egyáltalán: rög vagy haza? Heti Válasz, 2013. 03.28.
- Bruck András: Magyarország csendes. ÉS, 2013. 03.28.
- Kis János-int. Vissza fog hullani a fejére... MaNcs 2013. 03.28.

1.2. Kormányzati aktivitás 2013 első hónapjaiban

Egybe nézve a januártól áprilisig tartó időszak kormányzati eseményeit, az egyetlen közös pontnak az egy év múlva megtartandó választásokra történő minél intenzívebb felkészülést találhatjuk. Még egyértelműbben úgy is fogalmazhatunk, hogy bármely lépést, döntést kizárólag a megkezdődött kampány logikájának szem előtt tartásával érthetünk csak meg. A mögöttünk hagyott negyedév kormányzati lépéseit nagy vonalakban *két nagyobb – jól körülhatárolható – csomópont köré csoportosíthatjuk. A külpolitikai és a belpolitikai cselekvések rendje köré*

A külpolitikai mezőt is nagyjából két térfélre osztva érdemes szemügyre venni. Az egyik térfélen az a nem titkolt – sőt: egyre erőteljesebben hangoztatott – ún. ”keleti nyitás” – politika jutott kifejeződésre, amelyről a vezető kormányzati tisztségviselők az év elején számos alkalommal nyilatkoztak (Szijjártó, Orbán). Az igazat megvallva, valóban regisztrálhattunk olyan gesztusokat, utazásokat, kapcsolatokat, amelyek meggyőzően látszanak alátámasztani a kormányzat eme orientáció-bővítő fordulatát. A miniszterelnök január végén Moszkvában járt, s ez az utazás – az előzményeket tekintve – valóban fordulatértékűnek volt tekinthető. Se szeri, se száma nem volt azon találgatásoknak, amelyek szerettek volna belelátni ebbe az utazásba páratlan nagyságrendű üzleti lehetőségeket. Kezdve az oroszok magyar államkötvény-jegyzésétől, egészen a paksi beruházások orosz hitelekből történő megvalósításáig.

A részleteket ezúttal kihagynánk, s csupán annyit állapítanánk meg, hogy a nagy-nagy várakozások egyike sem teljesült. Azt nem tudhatjuk, hogy született-e esetleg valami olyan egyezség/egyezmény, aminek majd a későbbiekben lehet fontos szerepe. Mindenesre a korábbi kormányfői szerénység gyakorlatát alapul véve: kizártnak tartjuk, hogy bármely fontos egyezség eredménye tartósan a homályban maradt volna... Ennek híján az a gyanúnk, hogy az orosz diplomácia „megvezette” Orbán Viktort és stábját. Az unióval szembeni folyamatos ellenállás ahhoz már elegendő politikai figyelmet tudott kiváltani, hogy Moszkvában megfélekedzenek a Fidesz korábbi, élesen orosz-ellenes politikai alapállásáról.

És - demonstratívén fogadják a magyar miniszterelnököt. Ám ez a balra lejtő pávatánc ahhoz még nem lehetett elegendő, hogy az ezer sebből vérző magyar gazdaság kilábalási esélyeit érdemben megfinanszírozzák. (E látogatás orosz háttérének kulisszatitkait elemezte Sz. Bíró Zoltán cikke: <http://www.nepszava.hu/articles/article.php?id=619126>)

Még zavarba ejtőbb egyelőre a miniszterelnök közel-keleti offenzívájának a mérége. Eredeti tervei szerint ebben az évben legalább öt-hat olyan útra vállalkozik, amelyek mindegyike az arab országok piac- és beruházás-képes országait célozza meg. Az első két út nyomán lényegében ugyanazt mondhatjuk, mint amit a moszkvai látogatás kapcsán leírtunk. Előzetesen számos legendás hír, várakozás kapott lábra arról, hogy micsoda szédületes üzletei lehetőségek várnak reánk. E remények nagy részéről sejteni lehetett, hogy leginkább kormányzati kiszivárogtatások eredményeként kerülhettek bele a közvéleményt foglalkoztató témakörökbe. Utólag azt láthatjuk, hogy a különleges várakozások egyikéből sem lett olyan látványos eredmény, amely nyomán a várva várt „keleti nyitás” még a választások előtt kézzelfoghatóan lendíthetne a magyar gazdaság állapotán. Természetesen, hosszú még az év, a következő választásig bő egy esztendő van még s ez elegendő ahhoz, hogy akár látványos áttörésre is sor kerülhessen még. Mégis, az első hónapok (valamint a tavalyi, hasonlóan felemás eredményekkel járó törekvések mindegyike) semmiképpen sem hozták meg a nagy kommunikációs erőfeszítések elvárt gyümölcseit.

A külpolitikai mező másik felén” hagyományos” szövetségi rendszerünk, az uniós világ terül el. Nem mondható, hogy e természetes együttműködési háló ebben az évben nélkülözte volna a korábbról már jól ismert feszültségzónákat. Sőt... Az előző években keletkezett konfliktusokat megőrizve, sikerült azokat új ízekkel, színekkel, értelmezési lehetőségekkel gazdagítanunk. Hagyományosan ilyen jellegű ütközési zóna a „tartós deficit-eljárás” alól való kivételünk kérdése, amelyről kormányzati körökben azt remélik, hogy ebben az idén májusban számunkra egyértelműen pozitív döntések születnek. (A probléma szakmai részleteiről a következő pontban kimerítő alaposággal fogunk szólni, e kérdésről ezúttal csak, mint a külpolitikai mozgásterünket körülhatároló tényezőről teszünk említést.) A lényeg talán csak annyi, hogy a magyar kormány szeretné, ha a megfelelő uniós fórumokon kizárólag a számunkra kedvező adatokat vennék a döntés meghozatalakor figyelembe. Másfelől viszont mind nyilvánvalóbb, hogy a Bizottság politikai döntést fog hozni, s ennek során pedig meglehetősen nagy súllyal fog számítani számos olyan politikai vita is, amelyeknek első látásra – valóban nem sok köze lenne a deficit-eljárás eredeti témaköréhez. A Bizottság, mint legutóbb is megüzente: szigorúan szakmai szempontokat fog érvényesíteni, de erősen

sejthető, hogy másokat, mint amelyekre a kormány hivatkozik. A kormány a fenntartható deficitcsökkentő pálya bizonyítékeként mennyiségi adatokat vél elfogadhatónak (három éven keresztül - 2011,2012, 2013-ban – 3 százalék alatt maradt az államháztartás hiánya), a Bizottság viszont (és az Ecofin) viszont a mennyiségi teljesítés minőségi háttérét, összetételét és így komplex hatását vizsgálja.

Ezen a ponton kell megemlékeznünk az idei év néhány olyan konfliktus-tényezőjéről, amelyek éppen e koratavaszon válhattak középponti jelentőségű tényezővé. Nem állítható, hogy a magyar kormánynak nem lett volna lehetősége feldolgozni mindazon kritikákat, amelyek már az előző év végén is az alkotmányozási aktivitását politikai szövetségesei felől széles körben kísérték. Már csak ezért sem érhető az a meglepetség és sértődés, amellyel a februárvégi, s főleg a márciusi elemi erejű nemzetközi felháborodást a kormány fogadta.

E folyamatban a március 11-ei, negyedik alkotmánymódosítás döntő fordulatot jelenthet, mert ennek a parlamenti elfogadása előtt két héten keresztül szokatlan erejű és szintű nemzetközi figyelmeztetések sorozatát kaphatta a kabinet. A szokásos álnaiv válasz – miszerint a parlament csak azt korigálta, amit az Ab amúgy is már szóvá tett – ezúttal senkit sem nyugtatott meg. A magyar gyakorlatot bíráló nemzetközi kórusból ezúttal a német szólam a korábbiakhoz képest sokkal erőteljesebben hallatszott ki, s ez valóban új fejlemény volt. Igaz, a német politikai sajtó legalább két éve - tulajdonképpen a magánnyugdíj-pénztárak meglepő államosítása, meg a médiatörvény elfogadás óta – meglehetősen kritikus hangnemben tudósít a magyar belpolitikai fejleményekről.

A hivatalos német politika azonban eddig nem fejezte ki a nemtetszését olyan látványos módon, ahogyan ezt márciusban tette. E sorozatnak félreérthetetlen darabjai voltak Merkel üzenetei Áder János látogatásakor, a német külügyminiszter kezdeményező szerepe az európai gyakorlattal szemben menő országok viszonylatában alkalmazható szankciók kapcsán, valamint Kövér László nemkívánatos személlyé nyilvánítása a hivatalos bajor politikában. A Fidesz elitje nem nagyon látszott mindebből tanulni; mert a kormányzathoz közelálló média révén alapjában csak két lehetséges magyarázatot kezdtek el hatalmas erővel sulykolni. Az egyik szerint Németország szintén választások előtt áll, s a korábbi konzervatív szövetségesei is kénytelenek baloldali partnereik kedvéért politikai engedményeket tenni, s e belpolitikai indíttatású vitáknak esik áldozatául Magyarország. (Nem szeretnénk eme magyarázatoknak túlzottan a mélyükre hatolni, mindenesetre, ez az „álláspont” messze eltúlozza hazánk esetleges fontosságát a jelenkori német belpolitika formálódásában...) A

másik érvelés már komolyabb megfontolást érdemel. Eszerint a szolgáltató cégekkel szemben bevezetett különadók mindenekelőtt olyan nagy, német tulajdonú cégeket érintenek kedvezőtlenül, amelyeknek a lobbijereje jóval jelentősebb a saját hazájukban annál, mint amit a magyar kormány képes lenne kiegyensúlyozni. Tegyük fel, hogy ez a magyarázat némileg igaz. Akkor viszont az lenne a kérdés, hogy miért nem egyeztetett kellő időben és előre a kormány mindazon cégekkel, amelyeknek a politikai befolyásával jóelőre tisztában lehetett? Ezt a kérdést azért is érdemes feltenni, mert ezen a koratavaszon a kormány sorra köti a különleges, egyedi és exkluzív megállapodásokat mindazon nemzetközi multikkal, amelyeknek a magyar gazdaság működésében számottevő szerepük van. (Sziijártó államtitkár szerint Orbán Viktor kabinetje az idén negyven ilyen különleges szerződés megkötésére készül.)

A kormány ez év elején elhatározta, hogy a nemzetközi bírálókat özőnével szemben a korábbiakhoz képest sokkal eltökéltebb védekezést fog folytatni. Ebben az elhárító offenzívában nemcsak az eleddig szokásos partnereknek kellett kitüntetett szerepet vállalniuk (Martonyi, Pröhle, Szájer és Navracsics voltak az eddigi kulcsszereplők), hanem eggyel lejjebb, a nagykövetségi szinten is kötelező lett a napi szintű ellentámadás. A számunkra létfontosságú öt fővárosban - Washington, Párizs, Róma, Berlin és London – e posztokon is a kritikákkal szembeni határozott fellépés lett a legelső feladat: olvasói levelekkel, konferencia-szervezésekkel, szüntelen tájékoztatókkal, alkalmi kiadványok menedzselésével stb. harcoltak nagyköveteink az országunkat ért inszINUÁCIÓKKAL szemben. (E szokatlan diplomáciai offenzíváról aprólékosan –és hangvételében nem kevés büszkeséggel - számol be a Heti Válasz március 21-ei száma, „*Csapataink harcban állnak*” - című összeállításában.)

E felfokozott aktivitás aztán időnként egészen elképesztő eredményeket produkált. Március végén pl. az egyik német tévé esti gyermekműsorában - a demokratikus berendezkedések sérelmének illusztrációjaként - tantörténetként kifestették a magyar politikai gyakorlatot, egy perc negyven másodpercben. Az eset persze nyom nélkül múlhatott volna el, ha a magyar kormány nem gondolta volna ezt a sérelmet olyan mértékben kozmikus fontosságúnak, hogy a következő napokban minden elképzelhető fórumon tiltakozni kezdjen. Az eredmény nem is maradt el. A semmiségből három napon belül nemzetközi médiaközönség támadt, s a német visszhang pedig az lett, hogy: Magyarország kormánya nem éri be az otthoni médiaszabadság korlátozásával, hanem igényt tart más országok médiafüggetlensége megrendszabályozására is... E jelentéktelen esetre azért pazaroltunk a szokásosnál hosszabb terjedelmet, mert –szerkezetében nagyon pontosan megmutatja az

újkori magyar hivatalos külpolitika betegségének valamennyi legfontosabb tünetét: Hogyan lehet valamiből az eredeti fontosságához képest százszor nagyobb ügyet csinálni...

Az idei évben az erődemonstráció nemcsak a külpolitikai cselekvést meghatározó vezérlő motívum lett, hanem ez az eltökéltség határozta meg a *belpolitikai folyamatok* alakítási szándékait is. Januártól kezdve valamennyi jelentősebb kormánypolitikus, ha megszólalt, akkor az interjúja vezérfonalaként az „erős állam” -metafóra használatát tartotta a legfontosabb hangsúlyozandó mondanivalónak. (Lázár, Szijjártó, Navracsics, Kövér, Matolcsy). Érdekes röviden áttekinteni a szóba hozott példákon, hogy t.i. miben is állna ennek az erős államnak a tekintélye? *Az erős államot jeleníti meg például az év elején útnak indított új közigazgatási modell*, amely a két évtizede megszokott-jól/rosszul működött önkormányzati megoldást kívánja felváltani. Az állam átvénné a helyi önkormányzatoktól számos olyan alrendszer működtetését, amelyeknek eddigi gyakorlata számos helyen kívánnivalókat hagyott maga után. Ez az állami „átvétel” az első hónapok tapasztalatai alapját mindenekelőtt két dolgot jelent: egyrészt példátlan központosítást.

(A magyar oktatás személyzeti állományának több mint százezres tömegét sikerült például egyetlen –hierarchikus – holdinga beterelni.). S a központosítással egyetemben egységes, sallangmentes, kizárólag felülről vezényelt irányítást is. Másrészt azt is, hogy az önkormányzatoknak az új körülmények között a korábbi állami támogatások drasztikusan lecsökkentett összegéből kell működniük. 2010-ben 1164 md forintot kaptak a költségvetéstől - ugyanerre a célra az idei évre előirányzott összeg 647 md forint... azaz, az Erős Államban csaknem a felére csökkentették az önkormányzati működés anyagi alapjait.

Az Erős Állam további jellegzetessége, hogy a *kormány mozgásterének alkotmányos lehetőségeit* megpróbálja a végtelenségig kitágítani. Ennek érdekében az idei évben eddig négyszer módosították a két évvel ezelőtt még 'gránitszilárdságúnak' meghirdetett új alkotmányt. (A kérdés részleteire, s vitatható elemeinek bemutatására a későbbiekben még visszatérünk.) Az erős állam a *kulturális életben* is a korábban megszokottakhoz képest sokkal aktívabb szerepet próbál magának vindikálni.

E szerepvállalással aztán számos probléma adódik, mivelhogy az Állam Erejét a kulturális döntésekben leginkább személyek tudják megjeleníteni, s e személyek ereje kizárólag a kormányfői felhatalmazásból származik. Az év első hónapjaiban ebből adódóan futószalagon teremtődtek meg a nagyobb-nál nagyobb botrányok: kezdve a Nemzeti Színházban lebonyolított vezetői csere technológiájával, folytatva a kormányfő által egyetlen

kézbe letett hazai filmgyártás látványos kudarcával. (Évtizedek után először maradt el a magyar filmszemle, mivelhogy az új modellben nem készült el egyetlen film sem.) Az Erős Állam képviselőjében Fekete György – mint a kormányfő által kizárólag felhatalmazással bíró személy, mint az MMA vezetője – egészen példátlan mértékű/mélységű operatív beavatkozásokra kapott lehetőséget. Egyedi lépéseinek köszönhetően botrányok sorozata söpört végig a színházi élettől a képzőművészeteken át számos területen, s a tényleges kormányzati felelősséget viselő államtitkár – L: Simon László – nem is tehetett mást, mint hogy lemondjon. Az erős államban a bonyodalmas kitüntetési procedúra kollektív döntési rendjét egy frissen kinevezett utód – Halász János – pillanatok alatt felrúghatja, s a március 15-ei ünnepségek alkalmával adandó elismerések során olyan emberek kaphatnak magas szintű állami elismerést, akiknek a pusztán neve is páratlanul erőteljes kulturális és ideológiai provokációk megtestesülése. Lehet, ez is volt a ki nem mondott cél. Az Erős Állam a szimbolikus kérdésekben tudja leginkább kimutatni erejét.

Ugyanezen erős állam a gazdasági élet alakításában is döntő jelentőségű tényező kíván lenni. Mint azt Lázár Jánostól Orbán Viktorig számos esetben hallhattuk az első három hónap során: eljött az ideje annak, hogy a nemzetközi multi cégek meghajoljanak az Erős állam akarata előtt. Az állam ugyanis elhatározta, hogy minden áron megvédi polgárait a multik kapzsiságának következményeitől, s ennek értelmében ez az állam meghatározó tényező szeretne lenni az energiaszektorban. (A probléma gazdasági jelentőségéről, s a lehetséges magyarázatokról a következő fejezetben részletekbe menően fogunk szólni.)

Az Erős államot, az újjáépítendő államot időnként érik némi kudarcok is. Hiába ígérte meg pl. már a születése pillanatában azt, hogy az előző nyolc év prominens politikusainak nem fog kegyelemelni, s perek sorozatával fogja megmutatni közosság bizalmával történt visszaélés bűnös mivoltát –mégsem történt a három év alatt ez ügyben szinte semmi sem. Olyannyira nem, hogy ez még a kormányhű sajtónak is feltűnhetett. A Heti Válasz március 14-ei száma „*Vár állott, most kőhalom. Az elszámoltatás teljes kudarc*” c. összeállítása tételesen végigveszi a 2010 óta nagy dérrrel-dúrral beharangozott Nagy ügyek sorát, s kénytelen megállapítani azt, hogy – egyikből sem lett semmi sem. S ha mégis született olyan ítélet, amelyben korábbi politikusokat csuktak le, akkor ezen ügyek mindegyike még 2010 áprilisa előtt került ügyészségi szakaszba.

Az Erős Állam idejének leglátványosabb kudarcát azonban az ünnepi napok pillanataiban szenvedte el. Történt ugyanis, hogy március 14-én soha nem látott erejű hóvihár söpört végig

az országban, s a hosszú hétvégi ünnepekre útnak indulók tízezrei rekedtek gépkocsijukban a járhatatlanná vált utak kényszerű foglyaiként. Ilyenkor különösen megnő a rendvédelmi és katasztrófavédelmi szervek operativitásának a fontossága. Nos, éppen ez az, amivel alapvető gondok támadtak. Utólag ugyan Pintér Sándor és a kormányfő vállvetve bizonygatták, miszerint e szervek mintaszerűen jártak volna el, de – az az igazság, hogy az érintett sok-sok ezer ember a 'social média' eszközein keresztül (mobilnet, fészbuk, internetes informálódások segítségével) egészen másféle élményekről számolt be. Ők nem sok nyomát látták a sikeres akcióknak, hanem sokkal inkább m a magukra hagyottság és a tehetetlenség érzéseinek adtak hangot. Erős Állam ezúttal inkább otthon pihente ki az ünnepi előkészületek fáradalmait, s nem volt kedve a polgárokkal együtt fagyoskodni a hólepte utakon.

A kormányzati aktivitás év elejei mérlegét talán azzal kellett volna kezdenünk, hogy beszámoljunk az ilyen idő tájt megszokott- reprezentatív jellegű - kormányfői beszédek mondanivalójáról. Nos, az idén is legalább két olyan alkalom volt, amikor Orbán Viktor széles várakozásokkal övezett megszólalásokra vállalkozott. Az egyik ilyen esemény a tavaszi parlamenti nyitány volt, amikor a mindenkori kormányfő amúgy is mérleget von, programot hirdet, s egyáltalán: kitüntetett fontosságú bejelentések fórumává teszi ezt a kivételes lehetőséget. Február 11-e ezúttal áldozatául esett a nyitányt közvetlenül megelőző brüsszeli előző heti eredményeinek. Néhány nappal korábban döntöttek ott ugyanis a 2014-2020 közötti évekre szóló EU-költségvetés felosztásáról. Orbán Viktor tolmácsolásában példátlan sikereket értünk ezúttal el, mert „...a világ kezdi megszokni, hogy a magyarok kiállnak magukért, és Magyarországot immár mindenkinek egyenlő félként kell kezelnie. Nem fogadjuk el a kettős mércét, egyenlő és méltányos elbánást várunk..” –

Ebben az értelmezési keretben nem volt könnyű megvitatni, hogy – akkor: Mi mennyi? Mihez képest kaptunk többet, vagy kevesebbet? A parlamentben megszólaló ellenzéki vezérszónokok ugyan megpróbálkoztak a számok körültekintőbb elemzésével, de azonnal megkapták vádként azt, hogy idegen érdekek szószólóivá alacsonyodtak. Na, ilyen értelmezési keretben nehéz kibújni e kényszerű szerepből. (Az uniós pénzek tényleges arányairól majd a gazdaságpolitikáról szóló- következő – fejezetben lesz bővebben szó.)

S nem kellett sokat várni a már tizenötödik éve menetrendszerűen megtartandó, ú.n. Vigádós beszédre sem. Február 22-én a gondosan megválogatott ünneplő hangulatú hívek körében Orbán Viktor megtartotta szokásos 'évértékelő' beszédét. Amely, a legkevésbé sem volt évértékelés, legfeljebb annak sokoldalú hangsúlyozása, amit a feje felett lévő hirdetemény is

nyomatékosított: „Magyarország jobban teljesít”. S hogy minél is teljesítünk ’jobban’? – annak pontosítására a szónok kevés energiát pazarolt. A lényeg, hogy a kritikus hangokhoz, a kételkedőkhöz, az ellenzéki akadékoskodókhoz, a külföldi bírálókhöz képest sokkal jobbak vagyunk, mint... gondolnánk, gondolják mások. Nem vitás, ezzel a jelszóval megszületett a leendő kampány vezérszólama is, s ezek után az ellenérdekű feleknek nem is marad nagyon más lehetőségük, minthogy elvállalják a nem túl népszerű cáfolatok/visszakérdezők/vitatkozók hálátlan szerepét.

Ki merné ugyanis kétségbe vonni azt, hogy ’jobbak vagyunk’? Nyilván azok, akik abban érdekeltek, hogy ne azok legyünk... A beszéd egyébiránt a legkevésbé sem terhelte meg a hálás közönséget az éwertékelések megszokott dramaturgiai kellékeivel, azzal, hogy a mögöttünk hagyott évről bármiféle szisztematikus kép alkotására törekedett volna a szónok. Ehelyett-sokakat meglepve – felvázolta egy húsz évre szóló ’mesterterv’ körvonalait. Egy olyan Magyarország képét, amelyben a XXI. századi boldog, erős Magyarország már az európai átlag feletti színvonalon fog majd élni. Ahol tízezer versenyképes, exportáló magyar közép vállalat termel majd. Ahol 15-20 regionális magyar multi ad erőt a magyar gazdaság globális terjeszkedéséhez. Ahol a magyar gazdaság a világ legversenyképesebb harminc nemzete között lesz... stb.

Nem fokozzuk az izgalmakat, nagyszerű ország lesz a miénk- húsz év múlva. (A következő napokban megjelent kritikák, ismertetések nem mulasztották el, hogy párhuzamost vonjanak az egykori - 1961-es - hruscsovi beszédek álmvilága és e mostani Orbán-vízió között. Mi tagadás, mind megalapozottságukban, mind pedig vízióik színvonalában sok-sok közös vonást lehetett közöttük felfedezni.) Egyedül az okozhat ma még némi gondot, hogy a magyar gazdaság pillanatnyilag éppen lefelé tart, s most még nem tudni, hogyan fogunk e reménytelennek látszó helyzetből átlendülni a paradicsomi állapotokba? Erről a pillanatnyi gondról nyilván azért feledkezett meg a szónok, mert nem szerette volna elrontani a válogatott közönség ünnepi hangulatát. Ez a jó szándék nemcsak, hogy érthető, hanem azt is be kell látnunk, hogy e beszédek mindegyike a meghirdetett Erős Állam szellemiségét, ideológiai/eszmei alapjait kell, hogy minél sokoldalúbban megalapozza. S még időben tegye - értsd: a kampány kezdetekor.

Az éwertékelő beszédet itt lehet megnézni és/vagy elolvasni:

<http://www.youtube.com/watch?v=qGMG2M5wqRE>

<http://www.fidesz.hu/index.php?Cikk=189275>

http://www.orbanviktor.hu/cikk/magyarorszag_jobban_teljesit

Mi viszont nem voltunk részesei ennek az ünnepi hangulatnak, ezért a következő fejezetben tüzetesebben is szemügyre vesszük a húsz év múlva a világ élvonalába emelkedő magyar gazdaság 2013 év elején megmutatkozott realitásainak részkérdéseit. Ünneprontók leszünk, nyilván.

Irodalom a kormányzati aktivitás témaköréhez:

- Navracsics - int: Többet ésszel... Heti Válasz, 2013. 01. 10.
- Navracsics - int: Nincs ki győz – ki veszít.. Nsz., 2013. 01.25.
- Lázár János - int: Vége a korábbi üzleti modellnek. Nsz.2013. 02. 09.
- Matolcsy: A gyarapodás éve. Heti Válasz, 2013. 02. 07.
- Matolcsy: Az állam újjáépítése. Heti Válasz, 2013. 02. 21.
- A széltorony. Mancs. 2013. 02.28.
- Baka F. Zoltán: Egyre többet markol az állam. Nsz. 2013. 01. 23.
- Az elszámoltatás teljes kudarca. Heti Válasz, 2013. 03.28.
- Chikán – int. :A gazdasági eredménytelenség nyilvánvaló... És, 2013. 03. 29.

A moszkvai látogatásról:

- Ara-Kovács: Orbán 15 perce Moszkvában. Mancs. 2013. 02.07.
- Moszkva nem Brüsszel.. Heti Válasz. 2013. 02.07.
- Honnan fúj a keleti szél? Szíjjártó- int. Figyelő, 2013. 01.25.

A nyugati kapcsolatok alakulásáról:

- Megfelelési kényszer. MaNcs. 2013. 01. 24.
- Jobbnál is jobb. Heti Válasz, 2013. 02. 07.
- Felállhatunk a szegyenpadról? Figyelő, 02.14.
- Losoncz Miklós: Csataképek a gazdasági szabadságharcból. És,. 2013. 02.15.
- Matei Hoffman- int: Nem hangszórával üzenünk... NSz. 2013. 03. 12.
- Csapataink harcban állnak. Heti Válasz, 2013. 03. 21.

A két Orbán-beszédről /Orbán-évértékelő - elemzések az internetes fórumokon/:

<http://www.youtube.com/watch?v=qGMG2M5wqRE>

<http://www.fidesz.hu/index.php?Cikk=189275>

http://www.orbanviktor.hu/cikk/magyarorszag_jobban_teljesit

<http://www.hir24.hu/belfold/2013/02/22/orbannak-ilyen-volt-2012/>

<http://fn.hir24.hu/itthon/2013/02/22/gyurcsany-ures-a-fej-ures-a-szoveg-is/>

<http://www.origo.hu/itthon/20130222-orban-viktor-evertekelo-beszede-2013-februar-22en.html>
<http://www.origo.hu/itthon/20130222-igazat-mondotte-orban-viktor-az-evertekelo-beszedeiben.html>
http://www.komment.hu/tartalom/20130222-kommentar-orban-viktor-evertekelojerol.html?SYSref=http%3A%2F%2Fwww.origo.hu%2Findex.html&cmnt_page=1
http://index.hu/video/2013/02/23/orban_halalra_untatta_a_hallgatosagot/
<http://gepnarancs.hu/2013/02/evet-ertekelt-a-kedves-vezeto/>
http://hvg.hu/itthon/20130222_Orban_evertekelo_gazdasag_ellenzek
http://hvg.hu/velemenyt/20130222_Jo_de_nem_eleg_jo_finom_de_nem_eleg_durva
http://varanus.blog.hu/2013/02/23/orban_kiraly_beszede

- Vita a vitathatatlan tényekről. Orbán parlamenti nyitánya. Nsz. 2013. 02. 12.
- Mesterterv húsz évre Nsz. 2013. 02. 23.
- Kószeg Ferenc: Dognaty i peregnaty. És, 2013. 03. 01.
- Teljesítménykényszer. Heti Válasz. 2013. 02.28.
- Solymosi Frigyes: Országértékelés és jövőkép. NSZ 2013. 03.12.
- Hogy mi van? Bolgár György rovata, 168 óra. 2013. 02.28. /ezúttal Orbán Viktor beszédének számairól/

2. Gazdasági dimenziók

2.1. A gazdaság finanszírozása

(Kapcsolat az IMF-fel - bevégeztetett) 2012 szeptemberétől, a kormányzat által megindított nyílt Valutalapi támadás után, már szinte biztosra lehetett venni, hogy a kabinet nem akar megállapodást a Valutalappal. Novemberben Gerry Rice, az IMF külkapcsolati igazgatója megüzente, hogy a tárgyalások csak akkor folytatódhatnak, ha a kormány elkötelezi magát a növekedést elősegítő intézkedések mellett (azaz felhagy az unortodoxiával). December elején az Ecofin nem hivatalos reggelijén Olli Rehn közölte Matolcsy Györggyel, hogy az Eu egyértelmű elkötelezettséget vár a kormánytól a tárgyalások folytatásához. A nemzetgazdasági miniszter ekkor reményét fejezte ki, hogy 2013 elején folytatódnak a megbeszélések az IMF-EU-hitelmegállapodásról. Holott akkor már nagyon pontosan tudta,

hogy nem lesznek további menetek. Varga Mihály, mint főtárgyalópartner, december 11-én¹ még megengedte magának, hogy a tárgyalások folytatásaként állítsa be az IMF januári érkezését a szokás felülvizsgálatra, ám ezt Irina Ivascsenko már másnap megcáfolta.

Borbély László András az ÁKK elnökének december 19-i tájékoztatóján előadottak egyértelművé tették a kormány döntését az IMF másodszori, ezúttal csendes „kipaterolásáról”. Borbély László András ugyanis saját számlájára nem engedhette volna meg magának bejelenteni, hogy 2013-ban megpróbálnak külföldi forrást is bevonni az adósság finanszírozásába. „Az IMF-megállapodás megkötése ebből a szempontból már nem annyira kardinális kérdés, mint korábban volt” – nyilatkozta, noha a megelőző egy évben kivétel nélkül rendre arról adott tájékoztatást, hogy az ÁKK csak már a megkötött IMF-EU megállapodás után lép ki a nemzetközi piacokra. Ekkor tudtuk meg, hogy 2013-ra az ÁKK 4-4,5 milliárd eurós forrásbevonási tervet készített, ugyanis ebben az évben 5,1 milliárd euró értékű, devizában kibocsátott kötvény jár le (ez 600 millió euróval több a 2012-ben esedékesnél).² A kibocsátási tervet a lakossági deviza-kötvénykibocsátással és az Európai Beruházási Banktól lehívható hitelkerettel kiegészítve az egész évre megoldottnak tekinthető az ország finanszírozása. A külső piacokra való kilépés előtt bejelentették, hogy 2013 első negyedévében széles körben indítanak road show-kat a magyar papírok lejegyeztetése érdekében. A road show-k sikerességét azonban kétségbe vonta, hogy a Merill Lynch 2012 végén Magyarország elkerülésére szólította fel a befektetőket.

Ennek ellenére a kormány nagyon biztosnak érezhette magát a kedvező nemzetközi befektetési környezetben, mert Varga Mihály január közepén már megdicsérte a kormányt (értsd saját magát), amikor az az elmúlt évben ragaszkodott álláspontjához az IMF-fel való egyeztetések során. A zárópoént azonban Orbán Viktor tette fel január 30-án, Brüsszelben, amikor közölte, hogy az IMF-Eu-hitelmegállapodásról való tárgyalássorozat a végéhez

¹ Holott Varga Mihály novemberben már megengedte magának az IMF-hitelkérelem szternírozására való utalást, amikor azt nyilatkozta: lehet, hogy meg tudnánk állapodni az IMF-fel, de az nem lenne olyan megállapodás, amivel a magyar lakosság jól járna. Hogy miért lenne rossz a megállapodás a lakosságnak, arról nem tájékoztatott.

² Ebből 3,6 md euró az IMF hitel törlesztésére megy. 2014-ben azonban már csak 0,4 md euró marad az IMF-hitelből, igaz, 2 md az EU-nak jár vissza; a finanszírozási szükséglet tehát 2014-ben jelentősen csökken.

közeledik. Mi rugalmas hitelkeretet³ kértünk, de ezt nem adták, nincs szükségünk hitelre, a piacokról fogjuk finanszírozni magunkat. A miniszterelnök egyértelmű befelé üzent, nem tartva attól sem, hogy hazugsága lelepleződik. Gerry Rice ugyanis másnap lenyilatkozta, hogy a magyar féllel 2012 elején készenléti hitel-megállapodásról tárgyaltak, amit a kormány elővigyázatosságiként kezelt volna. Orbán bízhatott a hazai közönség tájékoztatatlanságában az IMF-hitelek formáit illetően és abban is, hogy a választók elhiszik: nem veszünk fel több hitelt, mert nem tudják, hogy a piacokról való finanszírozás hitelfelvételt jelent. Az üzenet arról is szólt, hogy nem mi vagyunk a hibásak, hanem a Valutalap.

(Dollárkötvény-kibocsátás) Február 12-én az ÁKK 3,25 milliárd dollár értékben adott el 5 és 10 éves lejáratú államkötvényeket, ami kb. 2,5 milliárd eurónak felelt meg. A kereslet nagy volt, 12 milliárd dolláros, ami a nagy likviditású nemzetközi piacokon nem is volt meglepő, hiszen mindenkinél nagyobb kamatfelárat ígértünk. Az 1,25 milliárd dollárnyi 5 éves papírokra 335 pont volt a felár, a 2 milliárd dollárnyi 10 éves papíroknál 345 bázispont. A megelőző hetekben Törökország, Brazília, Mexikó adott el 10 éves lejáratú kötvényeket, de csak 150 bázispontos felárral. A mi tíz éves kötvényünkénél 5,4 százalékos kamatot ígértünk, ugyanerre a lejáratra megelőzően Románia 4,5 százalékkért, Szerbia pedig 5,1 százalékkért kapott hitelt. Csak a további összehasonlításképpen: 2010. január végén, mondhatni a válság mélyén, a Bajnai-kormány 265 bázispontos felárral tudott 10 éves lejáratra kötvényeket értékesíteni⁴.

A kormány a Magyarországgal szembeni bizalom jeleként értékelte a sikeres kötvénykibocsátást, holott abban egyfelől a nemzetközi likviditás javulása, másfelől a magas kamatfelárak játszottak szerepet. Ezzel az angolszász vevők is tisztában voltak, a londoni elemzők is ennek a véleménynek adtak hangot.

E siker ellenére a Moody's februárban nem változtatott besorolásunkon – hivatkozva arra, hogy a gyöngye növekedéssel az ország nem tud kikerülni az adósságcsapdából. A piacokat azonban ez a vélemény hidegen hagyta. Nem úgy az S and P március 21-i

³ Rugalmas hitelkeretről szó nem lehetett, mert az csak olyan országnak járt, mint például Lengyelország, 2012. január elején a pénzügyi válság idején Fellegi Tamás le is nyilatkozta, hogy elővigyázatossági készenléti hitelről tárgyalnak, amibe előzetesen Matolcsy György (értsd Orbán Viktor) is beleegyezett.

⁴ S ugyanekkor Almunia (az akkori Olli Rehn) ötös osztályzatot adott a magyar gazdaságban végrehajtott államháztartási stabilizációra. Megjegyezte, hogy ha nem térünk el erről az útról, akkor 2011-ben megszűnhet a túlzott deficiteljárás, és beléphetünk az ERM-II-be. (Hol vagyunk ettől?!)

megnyilvánulását, amely szerint egy kategóriával még lejjebb kerültünk a bővlin belül, és ehhez negatív kilátásokat csatoltak. (A forint rendszeren be is gyengült.) A befektetés-minősítésben új elemként jelent meg a politikai kockázat kiemelése, az S and P ugyanis nemcsak a gyenge növekedési alapokra, Matolcsy György jegybankelnökké való kinevezése miatt a gazdaságpolitika kiszámíthatóságának további gyengülésére hivatkozott, hanem az alaptörvény 4. módosítására is, ami politikai oldalról faragta a kabinet hitelességét.

Az ÁKK valószínű, az utolsó kedvező pillanatban ragadta meg a kötvényeladás lehetőségét, amikor a Matolcsy György generálta monetáris kockázat még nem jelent meg. A siker ennyiben és csakis ennyiben jelölhető meg. Egyébként hiteles, alacsony kockázatú országok kamatfelár nélkül jutnak forrásokhoz, így például Németország (GDP-arányos államadósága megegyezik a mienkével), és ezért a német gazdaság kamatszolgálata mindössze a GDP 2 százaléka, miközben a mienk az 5 százalékára rúg.

(A PEMÁK kiterjesztése) 2012 őszén hozta forgalomba az ÁKK a Prémium Euró Magyar Államkötvényt, amelyből az első kibocsátás 200 millió euró volt. Érthető, hogy percek alatt elkapkodták, hiszen az euróövezeti infláción felül még 2,5 százalékot is ráígért a kamatban. A kötvényt bár a lakosságnak szánták, zömében befektetési alapok vásárolták meg versenyképességük javítása céljából (is). 2013-ra az ÁKK tervében összesen 400 millió euró bevonása szerepelt, de ezt már januárban 1 milliárdra emelték, majd márciusban újabb félmilliárddal megtoldották. Ez azt jelenti, hogy valószínű további devizapiacra való kilépésre nem kell sort kerítenie az ÁKK-nak, mert a dollárkötvények eladásával együtt teljesül a 2013. évi forrásbevonási terv.

(Letelepedési kötvény) A fejenként 250 ezer eurós letelepedési kötvény is szépen fogyott, főként a kínaiak körében, ami érthető, hiszen 5 százalékos kamatot is kap birtoklója, amivel csak 1-2 százalékos kamatvesztesége lesz, viszont cserébe gyorsan, szinte automatikusan megteremtődnek számára az üzletnyitás lehetőségei. Ez a számunkra nem túl előnyös üzlet (hiszen öt év után vissza kell fizetnünk, noha végleg is megkaphattuk volna) a keleti nyitás jegyében fogant.

(Felmerült még az orosz kapcsolat) Február elején az HVG arról az értesüléséről adott hírt, hogy az Orbán-Putyin találkozón megállapodás született az oroszok részéről magyar kötvények megvásárlásáról, mégpedig 4,6 milliárd dollár értékben, amiért csak 2,25 százalékos kamatot kellene fizetnünk. A találgatások során észrevételeződött, hogy ez túl olcsó hitel lenne, s valószínű, hogy cserébe mást is felajánlottunk (Paks, Malév, Dunaferr,

Déli Áramlat). Állítólag szóba került az is, hogy később 5 milliárd rubelért is venne Oroszország magyar papírokat. Az értesüléseket, híreket mindkét fél cáfolta. Március elején azonban Rogán Antal moszkvai látogatását követően megjelent a hír, hogy a magyar kormány a devizatartalék egy részét rubelre cserélné. Varga Mihály ezt kedvezőnek minősítette, mondván, minél több lábon áll az ország, annál stabilabb. (Ez a rubel esetében speciel nem igaz, mert stabilitása nem vetekszik az euróéval, vagy a dolláréval, márpedig devizatartalékot csak nagyon biztonságos valutában szabad felhalmozni.) Rogán Antal cáfolta, hogy ilyesmi szóba került volna a tárgyalásokon, ám az orosz fél közleményében azt állította, hogy Rogán Antal közlése szerint a magyar kormány vizsgálja annak a lehetőségét, hogy „a kevésbé stabil dollár helyett rubelben halmozzon fel devizatartalékot”.

(A 2014-2020 közötti uniós finanszírozás) Két menetben sikerült az uniós pénzek 2014-2020-ra szóló elosztásáról megállapodni. Az elsőt még 2012. novemberében bonyolították Brüsszelben, amikor a tárgyalások a szokásos patthelyzettel zárultak: a nettó befizetők kevesebbet, a nettó támogatást élvezők többet akartak kapni. Az utóbbiak körében növelte a konfliktuszónát az is, hogy ez úttal már Bulgária és Románia is, mint teljes értékű tag jött számításba, miközben Horvátországnak is helyet kellett szorítani. Orbán Viktor a novemberi tárgyalásokról bizakodva tért haza, mert megalakították a Kohézió Barátai csoportot, amelynek tagjai azt vallották, hogy az EU-nak nem a kohéziós pénzekre kell spórolnia. Ide sorolódtak az Unió pillanatnyilag vesztesre álló, vagy kevésbé kedvező helyzetű államai (15) + Horvátország. Támogatta a csoportot az EB, az Eu-i Parlament és a munkaadók és munkavállalók érdekképviselője is.

Az eredeti javaslat az volt, hogy a támogatás a GDP 2,5 százaléka legyen, ami esetünkben mintegy egyharmados veszteséggel járt volna az előző ciklushoz képest (25,7 milliárd euróval szemben csak 18,5 milliárd euró – folyóáras adatok). A baltiak és a magyarok nyomására azonban 2,99 százalékra emelték ezt az arányszámot a mély recessziót elszenvedett országokban. (A globális válságban Baltikum kétszámjegyű visszaesést élt meg.) Ennek alapján 21,9 milliárd forint járt nekünk. A GDP-nél a korábbi évek alapján várható ütemet vetítették előre, ami Magyarország tekintetében évi 0,8 százalékos dinamikát jelentett 2020-ig. Vagyis mi két okból is jóval kevesebb forrásra számíthattunk, egyrészt a tönkretett növekedési alapok miatt, másrészt, mert eleve kisebb lett erre a tervidőszakra az osztható torta. Emellett az eredeti tervekben a pénzfelhasználás szabályai is jócskán szigorodtak volna. Egyfelől az uniós társfinanszírozás max. 75 százalékos lett volna (most (85 százalékos),

másfelől a vidékfejlesztési és a strukturális alapok megvonását is kilátásba helyezték volna azoknál az államoknál, amelyek nem tartják a fiskális fegyelmet.

Ez év január 30-án – az előzetes várakozások szerint – Orbán Viktor azért látogatott Brüsszelbe, hogy érvényt szerezzen az új költségvetési tervezési időszakra a magyar érdekeknek. Nem zárhatjuk ki, hogy erről nem tárgyalt, mindenesetre a tárgyalásokat követő sajtótájékoztatón nem adott hírt róla. Azt viszont bizonyosra vehetjük, hogy tőle függetlenül dolgoztak a magyar érdekcsoportok a keretek bővítéséért és a szabályok lazításáért. Amint ez lenni szokott az utolsó menetben mindenki kapott egy kicsivel többet, mi 0,6 milliárd euróval tudtuk megemelni a 20,5 milliárdos kohéziós alap keretét, de még így is a 4. legnagyobb vesztese voltunk az elosztásnak 2007-2013-hoz képest, folyó áron 1,3 milliárd eurót veszítettünk (22,4-21,1 md) a kohéziós pénzekből. (A döntés 2013. február 7-én volt.)

Azt viszont sikerült elérni, hogy a nemzeti önrészt az EU nem emelte fel 25 százalékra, és a vissza nem térítendő áfa is elszámolható költség lesz.

A kormánypropaganda természetesen ismét csak a sikerekről számolt be, a kabinet nagyszerű érdekérvényesítő képességéről, aminek köszönhetően egy főre számítva többet kapunk most (712 ezer forintot), mint a megelőző tervezési időszakban (660 ezer forint). A számításban azonban egyrészt nem vették figyelembe, hogy az adatot az alacsonyabb lélekszám is javíthatta, másrészt, hogy az előző időszakban 264 forintos euróárfolyammal, most pedig 292 forintossal kalkuláltak, harmadrészt az időközben lezajlott inflációt. Vagyis össze nem vethető adatokkal kábították a hozzá nem értő, és ezért megvezethető magyar társadalmat. Összehasonlítható áron Magyarország a 2014-2020-as uniós ciklusra kb. 20 százalékkal kevesebb kohéziós alapot kapott, mint a megelőző időszakban. A földalapú támogatásoknál azonban Magyarország a legkevesebbet veszítette: 1,313 milliárd euróról csak 1,294 euróra csökkent a támogatás, ami hektáronként 3,6 euró elvesztését jelentette (259,7 euró/ha – 256,1 euró/ha)

Megmaradt az n+3 év szabály is, azaz a projekt elfogadásától kezdve három éven belül el kell kezdődnie a megvalósításnak.

Összességében azt mondhatjuk, hogy az induló feltételekhez képest jobban járt az ország, járhattunk volna sokkal rosszabbul is, ha az unió bürokratái szubjektív véleményüket is érvényesítik a döntéseknél. Ám az nem igaz, hogy az előző tervperiódusnál nagyobb összegeket sikerült volna az Orbán-kabinetnek elérnie. Azonos árfolyammal számolva –

figyelman kívül hagyva az inflációt – egy főre a most záródó ciklusban 744,7 ezer forint jutott, a következőben azonban csak 600,3 ezer forint esik.

2.2. A 2013. évi költségvetés és a túlzott deficiteljárás fenyegetettsége

A 2013. évi költségvetést rekordméretű tartalékkal, 600 milliárd forinttal fogadta el a parlament. Ebből 100-100 milliárdot tett ki az általános és a rendkívüli tartalék, 400 milliárd forintot pedig az Országvédelmi Alapba helyeztek. E magas tartalékszinttel az esetlegesen megcsúszó növekedési pálya miatti deficitemelkedést szándékoztak kivédeni, noha Matolcsy György és Orbán Viktor is meg volt győződve arról, hogy az Unió által kikényszerített 0,9 százalékos növekedési ütemnél a tényleges magasabb lesz, elérheti a másfél százalékot is. (Az első negyedévről eddig rendelkezésre álló adatok ennek az ellenkezőjét tanúsítják.)

A pénzforgalmi szemléletű hiányt 841,8 milliárd forintban rögzítették, ami mellé – ESA személetben – 2,7 százalékos GDP-arányos deficit kapcsolódott. Év közben csak a pénzforgalmi adatokról van információnk, s azok sem tartalmazzák az önkormányzatok költségeit. Az első negyedévben eszerint a deficit 494 md forintot tett ki, az egész évre eredetileg előirányzott 59 százalékát. Tekintettel azonban arra, hogy Matolcsy György, még nemzetgazdasági miniszterként 40 milliárd forinttal megemelte a hiánycélt, az új 881 milliárd forintos éves deficithez képest az első negyedévi kiadástöbblet csak 56 százalékot tesz ki.

Az első negyedévben a 2013. évi költségvetést három alkalommal módosították. Először február elején, amikor az E.ON cégek megvásárlásához szükséges állami kezességvállalással módosították (350 md forint), majd kb. három hét múlva, amikor ezt a kezességvállalást 256 milliárd forintra csökkentették.⁵ A harmadik kiigazításra március végén került sor, amikor 40 milliárd forinttal megemelték a bevételi oldalt, 10 milliárddal pedig a kiadásit, és így a deficitcél 871,8 milliárd forintra emelkedett. A kórházak (10 md) és az önkormányzatok (20 md) adósságátvétele indokolta a nemzetgazdasági tárca módosítását, ami nem érintette az ESA elszámolás szerinti hiányt.

Már az év elején megindult az általános tartalék felélése, amelyből az első negyedév végéig 19,5 milliárdot használtak fel és további 11 milliárd forintra kötelezettséget vállaltak.

⁵ Ez is arra utal, hogy milyen fejtelenség uralkodhat a kormányhivatalokban, hiszen az E.on megvételéről már a nyár folyamán értesült a széles publikum is.

(Az elmúlt évben ebből a tartalékból 20 milliárdot zároltak a költségvetési stabilizáció érdekében.) A költségek strukturáját tekintve rendre olyan ügyekről van szó, amelyek nyugodtan bekerülhettek volna a rendes költségvetésbe. Lehet, azért nem merté vállalni a kabinet, hogy ne lógjon ki annyira a lóláb. A felhasznált tartalék 64 százalékát ugyanis sportcélokra folyósították (FTC stadion, sportszervezetek támogatása, adós-konzolidációja), és jelentős összegek mentek egyházi célokra, valamint a kormányhivatalokra. A kiadások összetételét tekintve egyik sem mondható direkt növekedésösztönzőnek. A kormány kötelezettséget vállalt a pénztárgépek bekötéséhez szükséges 9 milliárd forint folyósítására, továbbá 2 milliárdot zenei célokra (MŰPA).

Az intenzív tartalékfelélés politikája is arra utalt, hogy a kabinet nem tart attól, hogy 2013-ban további jelentős költségvetési kiigazításra lenne szükség, amihez legegyszerűbb a tartalékokat zárolni. Pedig erre már januártól kezdve figyelmeztetéseket kapott.

- A Nemzetközi Valutaalap a januári felülvizsgálat során azt állapította meg, hogy 2013-ban a tartalékok zárolásával is 3,25 százalékos lesz az államháztartás hiánya, a kiigazításához pedig gazdaságpolitikai fordulatra van szükség.
- A baloldalisággal aligha vádolható Portfolio.hu portál januárban 265 milliárd forintos éleződő kockázatot és további 654 milliárd forintos leleskedő kockázatot állapított meg a 2013. évi államháztartásban – részben a stagnáló pályából, részben a teljesíthetetlen vállalásokból adódóan. A 400 milliárdos Országvédelmi alap zárolása mellett ebből 4,5 százalékos hiány kerekedett ki.
- Februárban a Költségvetési Tanács 385 milliárdos technikai kockázatról és 351 milliárdos makrogazdasághoz köthető kockázatokról adott ki jelentést a 2013. évi költségvetés teljesíthetőségét illetően. A KT 500 milliárd forintos tartalék zárolása mellett 236 milliárdra, a GDP 0,7 százalékára tette a várható deficittüллépést.
- Február elején az Európai Bizottság bírálta a hiánycsökkentés módját, szerintük éppen fordítva kellene lenni: kétharmadot a kiadásokból és egyharmadot a bevételekből kellene begyűjteni a deficit 3 százalék alatt tartásához, különben hosszabb távon növekedési probléma jelentkezik, s egyben kérte az ágazati adók kivezetését.
- Február 22-én az Ecofin 3,4 százalékra prognosztizálta a 2013 és a 2014. évi magyar GDP-arányos államháztartási hiányt, szemben a november elején kiadott

2,9, illetve 3,5 százalékos előrejelzésével. A változtatás összefüggésben volt azzal is, hogy a növekedési dinamikát is csökkentette: a 2013. évi 0,3 százalékot -0,1 százalékra, a 2014. évi 1,3 százalékos GDP-növekményt azonban nem írta felül.

E legutóbbi jelentésre a kormánynak is reagálnia kellett, amely a Nemzetgazdasági Minisztérium részéről a következőket jelentette: az Unió téved, ismét hibás előrejelzést ad, mint korábban mindig, a hiány bőven 3 százalék alatt marad 2013-ban. Ugyanebben a szellemben nyugtatta meg e napon Orbán Viktor a Millenárison közönségét: „Az Eu aktuális előrejelzései ne zavarják meg önöket, a hiányt még egyszer sem sikerült eltalálniuk.”

A kormány egészen március végéig azt az álláspontot képviselte, hogy nincs szükség semmiféle további intézkedésre. Orbán Viktor január végi brüsszeli látogatását arra használta, hogy nyomást gyakoroljon a döntéshozókra az EDP alól való felmentésre. Barrosonak arra a felvetésére, hogy az intézkedések minőségére is tekintettel kell lenni, a következőt válaszolta: sebezhető az intézkedések minőségéről beszélni, mert három év bizonyítja, hogy 3 százalék alatt maradt a magyar államháztartás hiánya a GDP-hez viszonyítva, tehát fenntartható a csökkenő pálya. Vagyis a fenntarthatóságot időben értelmezte és nem az intézkedések szerkezete, hatása alapján, minőségileg. De időbeli értelmezése is sántított, mert 2011-ben csak egyszeri intézkedésekkel (+magánnyugdíjpénztár) sikerült 4,3 százalékos szufficitet kimutatni, ezek nélkül becsülhetően 5,4 százalékos lett volna a hiány – vagyis növekvő az előző évi 4,2 százalékhoz mérten. A 2013. évi pedig hiánymutató pedig azért nem tudja prezentálni a mérséklődő pályát, mert a KSH március végi kimutatása szerint 2012-ben a hiány a GDP 2 százalékát érte el, a 2013. évi deficitcél pedig 2,7 százalékos.

A nemzetgazdasági miniszterség várományosa, Varga Mihály is cáfolta a költségvetési kiigazítások szükségességét, de ő legalább nem zárkózott teljesen el tőlük, mondván, hogy meg kell várni az első félévi adatokat. (Megjegyezzük, hogy ezek csak augusztus vége felé állnak rendelkezésre.) Később, március végén már csak az első negyedévet említette, s azt is csak a költségvetés tekintetében. A január-februári költségvetési adatok részletes elemzésekor Banai Péter Benő, az NGM helyettes államtitkára arra a következtetésre jutott, hogy mind több jel mutat a 2013. évi költségvetés kiigazításának szükségességére. Erre reflektált Varga Mihály, most már miniszterként adott március végi interjújában úgy, hogy csak olyan csomagot vállal, ami a hátrányoknál több előnnyel jár.⁶

⁶ Ám, hogy kinek vagy minek a szempontjából érte az előnyöket és a hátrányokat, azt homályban hagyta.

A Magyar Nemzeti Bank március végén megjelentett Inflációs jelentésében – amely részben már az új elnök irányításával készült – a decemberi 3 százalékos hiányszámot 2,9 százalékra mérsékelte, de ennél nagyobb korrekciót hajtott végre a 2014. évi prognózisában, amelynél a decemberben prognosztizált 3,8 százalékos hiányt 2,9 százalékra szállította le.

A Pénzügykutató Zrt véleménye szerint a tartalékok zárolása sem lesz elégséges a 3 százalék alatti hiány eléréséhez, ezen felül még minimum 150-200 milliárd forintos kiigazításra lesz szükség. Ám még ebben az esetben sem kerülhető el, hogy az államadósság rátája ne emelkedjen. Ehhez további legalább 0,2 százalékpontos faragásra lenne szükség.

Különösen az év elején volt erős a kormányhoz közelálló elemzők körében az a vélemény, hogy Magyarországot ebben évben az Európai Bizottságnak ki kell vennie az EDP hatálya alól, mert „nagyon nehéz lenne más döntést megindokolni” (Barcza György, Századvég). Orbán Viktor január végi brüsszeli sajtótájékoztatóján úgy vélte, hogy az EU-nak sikertörténetre van szükséges, és ez lehet Magyarország mentesítése a túlzott deficiteljárás alól. Befelé pedig azt üzenté, hogy Magyarországnak nem gazdasági, nem politikai, hanem *erkölcsi kérdés* kikerülni az EDP-ből.⁷

A júniusban esedékes döntés mérlegeléséhez itt most csak annyit, hogy Olli Rehn, pénzügyi biztos Davosban a következőket hangsúlyozta: nemcsak a nominális célokat kell figyelembe venni, de azt is, hogy a költségvetési pálya középtávon, strukturális szempontból mennyire fenntartható. Nos, a magyar pályával éppen az a fő gond, hogy nem fenntartható, ezért, ha mentesülünk az EDP-től, az az EU politikai és nem szakpolitikai döntése lesz.

A költségvetési pályának részben folyománya az államadósság alakulása is. E tekintetben 2012 végére sikerült 79,2 százalékos államadóssági rátát kimutatni, ami elmaradt az előző évi 81,4 százaléktól, és a kormány sikerekkel való politizálásának egyik kitüntetett mutatója lett. Ám egyfelől ez az arány alig maradt el a válság mélypontján, a 2009 végén mért 79,8 százaléktól,⁸ másfelől messze az Orbán-kormány tervei felett teljesült. A Széll Kálmán

⁷ Az erkölcsre hivatkozást gazdasági oldalról nem tudom értelmezni, talán politológusok meg tudják fejteni a jelentőségét.

⁸ Közben a magán-nyugdíjpénztári megtakarítások is ledarálódtak.

Terv első változata 72,1 százalékot jelzett, a második 78,4 százalékot, de még 2012 decemberében is kisebbet várt a kabinet az utóbbinál.⁹

2.3. A 2012. évi főbb makrogazdasági eredmények

1. Az elmúlt évben a magyar gazdaság ismét recesszióba került, amelynek mélysége negyedévről negyedévre nőtt. A visszaesés mértéke több mint háromszorosa volt a válságban lévő eurózónáénak, és több mint ötszöröse az EU-27-nek. Leszakadásunk nemcsak a fejlett régióktól, de Közép-Európától is nőtt. A kormány a recessziót a kedvezőtlen időjárással és a külső konjunktúra lanyhulásával magyarázza. Ám ezek a tényezők érintették a Baltikumot, Lengyelországot, Szlovákiát is, ahol viszont GDP-növekedés mutatkozott. Becslésünk szerint az aszály mindössze 0,3 százalékpontot rontott a dinamikán. S noha a külső kereslet valóban lényegesen visszaesett, a nettó export még mindig enyhítette a visszaesést, nélküle épp a duplája, 3,4 százalékos lett volna a recesszió mélysége.

1. táblázat

A GDP alakulása

Negyedév	Előző negyedév = 100 %	Előző év azonos időszaka = 100 %
2010. I.	100,2	101,1
2010. II.	101,1	100,4
2010. III.	101,8	100,3
2010. IV.	102,0	100,2
2011. I.	102,6	101,4
2011. II.	101,3	99,7
2011. III.	101,4	100,0
2011. IV.	101,3	100,2

⁹ Mindig az év végi adatot tekintjük mérvadónak. 2013 márciusában is felröppent a hír, hogy csúcsra jár az államadósság, ennek azonban azért nem tulajdonítunk jelentőséget, mert a ráta és nem a nominális érték az érdekes, a ráta nevezőjéről, a GDP nominális értékéről viszont ez idő szerint még semmit sem tudunk.

2012. I.	99,4	99,0
2012. II.	98,3	99,4
2012. III.	98,3	99,6
2012. IV.	97,3	99,1

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

2. A 2. táblázatból látható, hogy 2012-ben a közösségi fogyasztáson kívül valamennyi belső keresleti tényező húzóereje gyengült. A közösségi fogyasztás enyhe növekedése csak annak volt köszönhető, hogy ezen a tételesoron számolják el a közmunkások részére kifizetett összegeket, a közfoglalkoztatás pedig valóban jelentősen nőtt 2012-ben. A háztartások fogyasztását visszavágták a zuhanó reálbérek (a gyerektámogatásokkal együtt is), a nominálisan is csökkenő szociális jövedelmek, a felpörgő infláció, a magas törlesztési terhek, a fogyasztási hitelektől való tartózkodás a tovább bizonytalanodó létfeltételek mellett, valamint a kormányzattól és a non-profitszervezetektől kapott társadalmi juttatások visszaesése. A 2011. évi jelentős jövedelem-kiengedés ellenére az Orbán-kormány két tiszta éve, 2011-2012 alatt a végső fogyasztás 1,4 százalékkal esett; összehasonlításképpen: a Bokros-évek alatt, 1995-96-ban – amikor a háztartásokat közvetlenül érték az erős megszorítások, cserében viszont stabilizálódott a költségvetés -, 2,9 százalékos volt a zsugorodás.

Az elmúlt évi recesszió majdnem kétharmada a bruttó felhalmozás hanyatlásából származott, amelyen belül a beruházások folytatódó zuhanása mellett feltűnő a készletezés korábbiakra nem jellemző visszaesése. Ez arra utal, hogy a cégek további kedvezőtlen piaci körülményekre készülve visszafogták/felélték anyagkészleteiket. A bruttó állóeszköz-felhalmozás dinamikája az év folyamán mindvégig negatív előjelet vett fel, utolsó negyedévi, továbbcsökkenő mértéke korántsem utalt arra, mintha a válság véget ért volna.

A nettó export 1,7 százalékponttal enyhítette a belső recessziót. A teljes áru- és szolgáltatásexport csak 2 százalékkal bővült (az utolsó negyedévben már itt is csökkenés mutatkozott), az import azonban lényegében stagnált, feltételezhetően nagyobb részt a belső piacok zsugorodása miatt hanyatló importkereslet okán.

A GDP felhasználásának volumenindexei**(előző év = 100 %)**

Felhasználási tételek	2010	2011	2012
Háztartások fogyasztási kiadása	97,0	100,5	98,6
Háztartások (tényleges) végső fogyasztása	96,7	100,4	98,0
Közösségi fogyasztás	103,8	99,7	100,5
Végső fogyasztás összesen	97,7	100,3	98,3
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	90,5	96,4	96,2
Bruttó felhalmozás	107,6	99,6	88,5
Belföldi felhasználás	99,5	100,1	96,3
Export	114,2	106,3	102,0
Import	112,7	105,0	100,1
Bruttó hazai termék	101,3	101,6	98,3

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

3. Ágazati oldalról nézve a 2012. évi folyamatokat, feltűnő, hogy minden területen visszaesés mutatkozott.

A bruttó kibocsátás mutatói**(előző év = 100 %)**

Ágazat	2010	2011	2012
Ipari termelés	110,6	105,4	98,3
Belföldi értékesítés	97,0	94,9	96,1
Exportértékesítés	116,9	107,6	99,3
Építőipar	95,7	89,6	92,1
Lakásépítés (db)	31.994	20.823	10.560
Mezőgazdasági termelés	89,0	110,3	90,8
Kiskereskedelmi forgalom	97,9	100,3	97,9

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

4. A negyedik táblázatból látható a kétféle statisztika eltérő foglalkoztatási dinamikája. A munkaerő-felmérés a szezonális munkákkal és a kisvállalkozások adataival több, mint a cégek jelentésén alapuló munkaügyi statisztika. Mivel a kisvállalkozások az elmúlt évben korántsem kerültek olyan helyzetbe, hogy bővíthették volna foglalkoztatásukat, csak a szezonális munkák adják a különbözetet. Kutatások szerint emögött a külföldön végzett munkák megszorodása áll, vagyis a munkahelyek száma nem Magyarországon nőtt. A közmunkák valóban kiterjedtek 2012-ben, ezt tükrözi az államháztartásból finanszírozottak létszámbővülése, enélkül ugyanis itt is csökkent a foglalkoztatás. A dekonjunktúra alakulásával a versenyszféra munkaerő-keresletének visszaesése áll szinkronban, amelyen belül ismét nőtt a részfoglalkoztatás.

A munkanélküliségi ráta változatlansága mellett a munkanélküliek száma emelkedett. A reálkeresetek csökkenése az adójóváírás kivezetésének volt a következménye. Megjegyezzük, hogy a válság mélypontján, 2009-ben, a reálbérek ennél kisebb mértékben csökkentek (2,4 %-kal). A gyerekkedvezmények nem segítettek 2012-ben a reáljövedelmeken, a családi adókedvezményekkel számított reáljövedelmek is 3,5 százalékkal estek.

4. táblázat

Munkaerő-piaci mutatók

(előző év = 100 %)

Mutatók	2010	2011	2012
Foglalkoztatottak a munkaerő-felmérés szerint	100,0	100,8	101,7
Alkalmazottak a munkaügyi statisztika szerint	101,5	99,6	99,4
Versenyszférában	100,3	101,3	98,2
Költségvetési szférában	103,3	95,1	102,3
Munkanélküliségi ráta, %	11,2	10,9	10,9
Reálkereset	101,9	102,4	96,5

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

5. Az infláció 2012-ben kizárólag a kormány adópolitikája következtében kapaszkodott ismét felfelé, a változatlan adótartalmú index ugyanis mérséklődést jelzett. Ezzel az inflációval az elmúlt évben elsők voltunk Európában. A belső ipari termelői árnyomás viszont enyhült az év vége felé bekövetkező energiadrágulás erőteljes gyengülése okán. A mezőgazdasági árszint-emelkedés az aszály ellenére is kisebb volt az előző évinél. A jegybanki alapkamatot augusztus végétől kezdte el csökkenteni a Monetáris Tanács – külső tagjainak szavazattöbbsége nyomán, a kormány intenciói alapján. A nagyobb árfolyamgyengülés csak azért volt elkerülhető, mert a FED, az ECB és a kínai jegybank likviditásbővítő döntései következtében bővli kategóriás állampapírjaink iránt is nagy volt a kereslet. A forint az év átlagában az euróhoz mérten és a dollárhoz viszonyítva is gyengült.

A háztartások nettó megtakarító-képessége ismét pozitív lett – annak ellenére, hogy a végtörlesztés még erre az évre is áthúzódott – elsősorban a hitelállomány csökkenése miatt, a megtakarítási többlet ugyanis elmaradt a válság mélypontján mért 2009. évitől is.

5. táblázat

Monetáris mutatók
(előző év = 100 %)

Mutatók	2010	2011	2012
Fogyasztói infláció	104,7	103,9	105,7
Ipar belföldi értékesítési árindexe	107,3	106,2	105,3
Mezőgazdasági áralakulás	116,8	119,3	115,4
Jegybank alapkamat év végén	5,75	7,0	5,75
HUF/euró, év végén	278,8	311,1	291,3
Évi átlag	275,4	279,2	289,4
HUF/USD, év végén	208,7	240,7	220,9
Évi átlag	208,2	200,9	225,4
Háztartások nettó megtakarítása/GDP	4,6	-4,5	5,4

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

6. A külső mérlegekben mutatkozó aktívumok nem a mind versenyképesebbé váló magyar gazdaság dicsőségét hirdetik, hanem a belső piacok további szűkülésének következményei, ami miatt az importkereslet – főként a beruházási – hanyatlott. Vagyis éppen, hogy a versenyképesség-romlás előrevetülő szimptomái.

Az államháztartás hiányát 2012-ben mintegy 2225 milliárdos kiigazítással a tervezett szint alá sikerült szorítani. Ebből 1525 milliárdot érvényesítettek még 2011-ben a költségvetés-készítés idején (legalábbis papíron), majd háromszori nagy évközi kiigazítással kb. 500 milliárdot amellet, hogy 200 milliárd forint tartalékot zároltak. A meghozott intézkedésekkel tovább gyengítették a növekedési alapokat és az ország iránti reálfelvetői bizalmat. Az államadósság rátája csak az Orbán-kormány által felpumpált mértékhez képest mérséklődött, a 2009. végi 79,8 százalékos arányhoz képest, alig valamennyit. A 2011. végihez mért csökkenésben szerepet játszott a decemberi erősebb forint is az előző évi pénzügyi pánikban kialakulthoz képest.

6. táblázat

Az egyensúlyalakulás mutatói

Mutatók	2010	2011	2012
Külkereskedelmi mérleg egyenlege, millió euró	5.515	7.061	6.823
Folyó fizetési mérleg egyenlege/GDP	1,1	0,8	1,6
Államháztartás egyenlege/GDP, ESA	-4,2	4,3 (-5,4%*)	-2,0
Államadósság/GDP, év végén	81,8	81,4	79,2

*egyszeri tételek nélkül

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

A felsorakoztatott kedvezőtlen mutatók – a kedvezőknek tűnők mögötti szerkezeti problémák – ellenére a kormányzati propaganda változatlanul a sikerekről szól. Erre épül a kampányszlogen is: „Magyarország jobban teljesít”. Ezt úgy is lehet érteni, hogy majd, a jövőben. S megfigyelhető a kormányzati kommunikáció ez irányba való eltolódása is, illetve a jelen, a közelmúlt és a jövő egymásba csúsztatása annak érdekében, hogy sikeres Orbán-kormánykép rajzolódjon ki.

Orbán Viktor február 22-én a Millenárison tartott évértékelőjében kormányra kerülését szerényen a honfoglalással, az államalapítással, a tatárjárás utáni újjáépítéssel, a törökök kiűzésével, 1848 és 156 történelmi jelentőségével tartotta egyenértékűnek. 2010-ben ugyanis szerinte korszakváltás történt: Magyarország saját kezébe vette sorsát (miként a felsorolt történelmi dátumok esetében), és „azóta mindent véghezvittünk, amiről a gyengeség hívei azt mondták: nem lehet. Ezzel vette kezdetét a magyarok új műve, a XXI. századi erős Magyarország megteremtése.” Ekkor mutatta be húsz éves jövőképét, ennek főbb programpontjai a következők voltak:

- megszüntetjük az ország külső pénzügyi függőségét,
- megszüntetjük az ország energiafüggőségét,
- a magyar gazdaság versenyképessége a világ első 30 állama közé emelkedik,
- „világnemzetet építünk”, megáll a népességfogyás,
- mindenkinek lesz munkája,
- újrapiarosítással a magyar ipart összeépítjük a némettel,
- 10 ezer exportképes magyar közép vállalat lesz,
- az államadósság a GDP 50 százalékára alá kerül,
- 15-20 regionális magyar multinacionális vállalat jön létre,
- ismét kultúrnemzet leszünk,
- a magyar családok életszínvonala meghaladja az Unió átlagát.

A miniszterelnök merőben más irányt lát, mint ami eddigi kormányzásának tényezői következnek.

2.4. A háború eszkalálódása a rezsicsökkentés körül

Előző negyedévi jelentésünkben elemeztük a kormány által kikényszerített rezsicsökkentéssel elérhető elfojtott inflációt és lehetséges következményeit. Most a rezsicsökkentés körül kialakult „szabadságharc” 2013. első negyedévében bekövetkezett stációit mutatjuk be.

1. A februárban az áramszámlákkal együtt egyes szolgáltatók levelet küldtek a fogyasztóknak, amelyben kimutatták, hogy az általuk számlázott ár zöme, háromnegyede adó- és egyéb költségvetési tétel, s az ármegállapítás joga a háztartási energia esetében az energiahivatalt illeti meg. Ez válasz volt arra a támadásra, amit a kormány az energiaszolgáltatókkal szemben kezdeményezett a múlt év végén, amikor megnyitotta velük szemben a lövészárkokat. A kabinet az árkérdést úgy kívánta ugyanis beállítani, hogy az a külföldi monopóliumok háztartásokkal szembeni ármánykodásának az eredménye, amelyben ő most rendet fog vágni, letöri a monopóliumok ármegállapítását.¹⁰
2. Egyes szolgáltatók 3-6 hónapra előre számláztak a régi áron.
3. Válaszként törvény született arra, hogy a rezsicsökkentéssel érintett körben csak a 2012. decemberi árszint 90 százaléka számlázható, s ha ezt valaki megszegi az 10 ezer forintos kötbért köteles fizetni a fogyasztónak. Ugyanakkor a július 1-jétől a víz- és csatornaműveknél, továbbá a szemétszállításnál érvényesítendő 10 százalékos árvágást a 2013. január 31.-i árszinthez kell érvényesíteni (ami azt jelenti, hogy a január 1-jétől megemelt árakból lesz engedmény az év második felében, vagyis ezek a cégek jóval kevesebbet veszítenek, ami a politikai logika alapján érthető, hiszen nagy részük önkormányzati tulajdonban van).
4. Február elején a gázelosztó és a villamosenergia cégek keresetet nyújtottak be a Magyar Energia Hivatal ármegállapításával szemben a közigazgatási bíróságra. Sérelemzték, hogy a hivatal decemberi ármegállapítása során nem a törvényes előírásoknak megfelelően járt el (az új adókat és illetékeket nem vette figyelembe

¹⁰ Előző kormányzati ciklusában a Fidesz a nagykereskedővel, a Magyar Villamos Művekkel fizettette meg a háztartásoknak folyósított kedvezményeket., aminek következtében a cég több tízmilliárd forintos veszteséget halmozott fel. Most a nagykereskedő profitja érintetlen maradt, ami következtelenség Orbán Viktor részéről, aki az energiaágazatban, mint ez kinyilvánított non-profit gazdálkodást tud csak elképzelni.

a költségek között). A bíróságok mind a két keresetnek helyt adtak, és új eljárásra kötelezték a MEH-t.

5. Március 11-én erre föl Orbán Viktor a parlamentben megengedte magának, hogy a bírósági döntéseket minősítse, azokat botrányosnak, az emberekkel szembeni arcátlanságnak tartsa. Megfenyegette a szolgáltatókat, hogy olyan döntések lesznek, amelyek következtében még kevesebbet fognak keresni, az embereknek pedig még kevesebbet kell fizetniük.
6. A pernyertes szolgáltatókkal szemben a válasz hamarosan megérkezett, törvénykezés formájában, azaz a bírósági döntést Orbán Viktor törvényi úton írta felül. Az új szabály szerint a különadók nem terhelhetők a fogyasztókra – ezek figyelmen kívül hagyását kifogásolták az energiacégek -, vagyis marad a MEH decemberi díjszabása.¹¹ Ugyanakkor a MEH-ből új hivatalt hoztak létre Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal néven, amelynek a döntéseivel szemben bírósági úton nem lehet keresettel élni, legfeljebb az alkotmánybíróság korlátozott jogkörén belül lehet jogorvoslatot keresni.
7. Mivel a kormány joggal félt attól, hogy újabb kötelezettségszegési eljárást fog az Európai Bizottság az ügyben kezdeményezni ellene, az érintett cégek pedig nemzetközi választott bíróságokon kezdenek befektetés-védelmi eljárást, ezért rezsicsökkentést védő aláírásgyűjtésbe kezdtek a Fidesz aktivistái. Orbán Viktor szerint az aláírásgyűjtés népszavazással felérő jelentőséggel bír, és ezért senki sem vonhatja kétségbe annak eredményét. „Magyarország nem hagyja magát., Követeljük, hogy a magyar parlament minden külföldi és belföldi nyomás ellenére tartson ki a rezsicsökkentés mellett!” – volt olvasható az aláírásgyűjtő íveken. Ezzel a sajátos elfojtott inflációtermelés a választási kampány zászlóshajójává lépett elő, aminek hatása a közvélemény-kutatási adatokban rögvést tükröződött is.
8. A német ellenállást – Angela Merkel finom üzenetét, amellyel a magyar kormány kiszámíthatóbb politikájának szükségességére hívta fel figyelmet, belföldön Kósa Lajos azzal vélte semlegesíthetőnek, hogy az már a német választási harc része, a

¹¹ Ellenkező esetben a vissza kellett volna fizetni az árengedményt, ami a villamosenergia esetében 5 százalékot, a gáznál 1 százalékot jelentett volna.

kancellárasszony így akar támogatókat szerezni a német energiacégek körében magának.

9. Ugyancsak kifelé szóló harc, és befelé szóló népámítás volt az, amikor Orbán Viktor a negyedik alkotmánymódosítás tartalma ellen megszólaló külföldi orgánumokról azt állította, hogy azok valódi baja a rezsicsökkentés miatti profitvesztés. Így nem kellett vitát nyitni a jogállamiságot végleg kétségbe vonó alaptörvény-módosítás tartalmáról. A közbeszéd a rezsicsökkentésre helyeződött át.
10. Orbán Viktor április 5-i rádióinterjújában vetette fel először, hogy lehetséges, az EU Bizottság nem ment fel bennünket a túlzott deficiteljárás alól, noha – szerinte – a tények alapján ezt kellene tennie. Okaként a Magyarországgal szembeni nemzetközi támadásokat említette a különadók és a rezsicsökkentés miatt.
11. A rezsicsökkentéssel kezdetben az MSZP is egyetértett, csak „nem így”, s amikor ez nem bizonyult hatásos, elorozható politikai üzenetnek, akkor az élelmiszerek áfájának csökkentését képviselők javaslatát karolta fel, s kezdett szintén aláírásgyűjtésbe. Nem kérdés, hogy ezzel is mindenki egyet fog érteni.
12. Március végén, amikor kiderült, hogy voltak olyan számlázó cégek, amelyek nem tartották be kormány kérését a számla formáját illetően, Németh Szilárd, rezsikommandós főtitzt bejelentette, hogy eljárást fog kezdeményezni az ügyben a Fogyasztóvédelmi Hatóságnál, és egyben törvénymódosítást kezdeményez arról, hogy számlánként 10000 forint büntetést fizessenek a számlát nem a kormány ízlése szerint kiállítók.¹²

A harc, amelynek közelmúltbeli stációit az iméntiekben vázoltuk, nemcsak a szavazatokért folyik, hanem a kormány részéről egyre nyíltabban megvallva a szolgáltató cégek állami tulajdonlásáért is. Fónagy János, az ügylet egyik felelőse március végén bejelentette, hogy készek az egész pakett átvételéről tárgyalni. Ezt megelőzően Németh Lászlóné, fejlesztési miniszter a Heti Válasznak arra a kérdésére, hogy tényleg lesz 30 százalékos rezsicsökkentés, a következőt válaszolta: „Előbb-utóbb igen. A rezsiköltség olyan

¹² A számlák átszerkesztése időigényes, komoly informatikai fejlesztéseket igényel.

magas a lakosság jövedelméhez képest¹³, ami elfogadhatatlan.”¹⁴ Harmincszázalékos díjcsökkentést pedig az energiacégek nem bírnak ki.

A rezsicsökkentéssel kapcsolatos korábban említett problémákon túl az árvágásnak a csatornázási művekre való kiterjesztése további, súlyos problémát is felvet. A szennyvíztisztítókat és a csatornahálózat egy részét az utóbbi években nagyrészt uniós forrásokból finanszírozva fejlesztették, építették ki. Az unióval kötött szerződésekbe azonban belefoglalták a megtérülés követelményét is, s annak egyik feltételét, a szolgáltatási díjak emelését. Az ezzel ellentétes döntésre hivatkozva az Unió felvetheti a szerződésszegés tényállását, aminek következménye lehet az uniós támogatások egy részének visszafizetési kötelezettsége.

További probléma a pb-gáz árának csökkentése, mert az szabadáras termék, abba a kormányban nincs beleszólása. Ha mégis kikényszeríti az ármérséklést, olyan újabb, áthághatatlannak tűnő határt fog átlépni a kabinet, ami a magánbefektetőket még inkább elriasztja Magyarországtól.

A rezsicsökkentéssel kapcsolatos közeljövőre vonatkozó várakozásokból csak néhány fontosabbat emelnék ki:

- 2012. október 25-én Matolcsy György a Heti Válaszban fehéren-feketén megírta, hogy a kormány a belföldi természetes monopóliumoknál (az energia- és közműellátóknál) profit nélküli vállalatokat akar látni.

- Rogán Antal lenyilatkozta, hogy 2014 első felében már 30 százalékos lesz a rezsicsökkentés.

- Orbán Viktor ez év március 12-én a MKIK-nál tartott előadásában megpendítette, hogy az energiaárak alakításánál a vállalkozásokra vonatkozóan is folyik a munka, mert ez versenyképességi kérdés (erre ország értékelő beszédében is utalt a Millenárison).

¹³ Igaz, hogy a bérekhez mérten a rezsiköltségek hányada az unió átlagánál magasabb, miközben a díjtételek az unió átlaga alatt vannak. Ennek az oka azonban a magyar gazdaság alacsony teljesítményéhez igazodó alacsony bérszintben keresendő, a bérek és jövedelmek elterjedt elszürkítési gyakorlatán túlmenően.

¹⁴ Heti Válasz, 2013. március 14.

- A rezsicsökkentés bejelentésekor Lázár János többszázézer forintos éves családonkénti megtakarítást vizionált, amitől ma még nagyon messze vagyunk. Ahhoz, hogy megközelítően is teljesüljön a program, további árvágásokra van szükség. A Magyar Nemzetben, januárban megjelent egyik cikk szerint a második 10 százalékos árvágás a villamosenergia, a gáz- és távhőszolgáltatás tekintetében 2013. március 1-jétől, de legkésőbb április 1-jétől következik. Ez a jóslat nem vált valóra, és egyelőre ebben az évben a következő dátum július 1-jét jelenti, amikortól a rezsicsökkentésbe bevont szolgáltatások körét szélesítik.

2.5. Elnökváltás a jegybank élén

2013. március elején lejárt a kormány által több féle formában támadott Simor András elnöki megbízatása a jegybank élén. Az új jegybankelnök személyét illetően már 2012. november tájékán megindultak a találgatások, több név is szóba került, de az nem volt kétséges, hogy a kormányhoz közelálló személyre esik majd Orbán Viktor választása. A jegybank maradt ugyanis az egyetlen gazdasági ellensúly a kormánnyal szemben, amelynek függetlenségét mintegy másfél éves huzavona után ismerte csak el a kormányfő, erős uniós nyomásra, s amelynek szolgálataira a továbbiakban is igényt tartott.

A jegybank bevételei tkp. már 2012. augusztus végétől megindult, amikortól a külső tagok szavazatai alapján megkezdődött a kalandor lépésnek minősülő alapkamatvágás a növekedés serkentése érdekében, bízva abban, hogy az infláció lefelé fog menni. Ugyan a kedvező nemzetközi likviditási környezetben a forint árfolyama nem rendült meg érzékelhető mértékben, bár a 270-280-as sávból (az euróhoz mérten) ennél magasabbra került, ám a jegybank hitelessége meggyengült. Ez önmagában is a pénzügyi kockázat növekedését és ezáltal hosszabb távon a reálgazdaság teljesítményromlását vetítette előre, vagyis éppen az ellenkezőjét annak, mint amit a kamatcsökkentéssel a Monetáris Tanács kormányfüggő tagjai el akartak érni.

Január elejétől egyre többen tippeltek arra, hogy az új jegybankelnök Matolcsy György lesz, amikortól Varga Mihálynak is helyet kellett keresni, mert mint valutalapi főtárgyalónak ténylegesen lejárt a megbízatása, pontosabban megszűnt a munkája. E sorok írója szinte az utolsó percig azt gondolta, hogy ekkora hibát Orbán Viktor nem követhet el, mert ezzel olyan kihívás elé állítaná a nemzetközi piacokat, amelynek következménye jelentős károkat okoz a nemzetgazdaságnak. Hiszen emlékszünk arra, hogy a valutaalapi

tárgyalások megkezdésekor az IMF kifejezetten kérte: ne Matolcsy György képviselje a kormányt, márpedig az IMF-nek nem a magyar kormány, hanem az MNB a tagja, s mint ilyen az IMF üléseken az országot a jegybankelnök képviseli.

Matolcsy György személyének károkozó mivolta január közepén kézzel foghatóan is bebizonyosodott, amikor szavaira 24 óra alatt 289 forintról 297 forintig gyengült az euróhoz képest a forint.¹⁵ A nemzetgazdasági miniszter ugyanis arról értekezett, hogy a kormánynak stratégiai szerződést kell kötnie a jegybankkal, téves az erős forintra építő antiinflációs politika, és legalább 16 olyan unortodox eszköz áll a jegybank rendelkezésére, amellyel a növekedés serkenthető.

Orbán Viktor az utolsó napig titkolta elnökjelöltjének nevét, majd szokásos péntek reggeli rádiós interjújában bejelentette Matolcsy Györgyöt azzal az indokkal, hogy „ez a legkevésbé kockázatos döntés”. Nem kérdés, hogy a miniszterelnök személyes szempontjából volt érthető a „legkevésbé kockázatos” megjelölés, ám annak boncolása már messze vezető kérdés lenne, hogy miért azonosítja a legnagyobb természetességgel Orbán Viktor a saját érdekét a nemzetével megegyezőnek.¹⁶

Matolcsy György még kinevezését megelőzően átírta az MNB alapító okiratát az elnöki pozíciót megerősítendő, azaz gyengítette az alelnökök szerepét¹⁷, valamennyi személyzeti döntést saját hatáskörébe, illetve az általa kinevezett főigazgató jogkörébe helyezte át. S bár a parlamenti bizottsági meghallgatásokon igyekezett Eu-konform módon viselkedni, amikor hangsúlyozta a jegybank infláció feletti örökösének szerepét is, a belépését követő szervezeti és személyi döntések a szakgárda leépítésén keresztül, továbbá a megmaradtak vizsgáztatását szolgáló pályázati témák kiírásával arra utaltak, hogy a központi

¹⁵ A Nemzetgazdasági minisztérium az árfolyam-romlást Nouriel Rubini blogbejegyzésének tulajdonította, ami időben sem jött össze, mert a nemzetközileg ismert jó (aki a globális válság bekövetkeztét előre jelezte) január 4-én adta közre nem éppen dicséretes véleményét a magyar gazdaságról, az árfolyam-zuhanás pedig január 10-11-én következett be. Ilyen hosszú ideig a piacok soha nem várnak ki.

¹⁶ Az „állam én vagyok” szindrómát Orbán Viktor nem először mutatta fel anélkül, hogy tudomása lett volna arról, mit beszél – ez egy jóhiszemű feltételezés. (Különböző kétségek és minden kontroll nélküli személy minősítésével kellene illelnünk regnáló miniszterelnökünket.)

¹⁷ Az egyik megörökölt alelnöktől, Karvalits Ferencről úgy szabadult meg, hogy ő a továbbiakban csak a statisztikát felügyelheti (korábban a monetáris stratégiáért, a kutatásokért, a pénzügyi piacokért és az elemzésekért felelt), Király Júliától pedig úgy, hogy ő csak a készpénz-logisztika felett diszponálhat (korábban a pénzügyi, stabilitási és kockázatkezelési területet irányította).

bankban is az unortodoxia lesz a meghatározó. Ez annál is könnyebben járható út számára (és az általa választottaknak is), mert nincs olyan monetáris szakmai ismerete és gyakorlata, ami ebben kevésbé is korlátozná. Belépésekor azt hangsúlyozta, hogy az elmúlt 33 hónap sikere alapozza meg a jegybank élén eltöltendő, elkövetkező hat évet.... (No comment.)

2.6. Az E.on Földgáz Storage Zrt. megvásárlása

2013. március 28-án, két hónappal a megszabadott határidő után, aláírták az E.on gáztároló és szállítványozó üzletágának és a benne lévő gázkészleteknek a megvásárlásáról szóló szerződést. A szándéknyilatkozatot már 2012. november végén parafálták. Az ügylet meglehetősen elhúzódott, különösen annak ismeretében, hogy Orbán Viktor 2012 nyarán jelentette be: pillanatokon belül megvesszük az E.ont. Ezt követően 2013. január végén, Moszkvából a miniszterelnök azt jelentette, hogy már meg is vásároltuk, s így legközelebb mi fogunk tárgyalni a Gazprommal a hosszú távú gázszállítások feltételeiről.

Az ügylet egyébként akkor lesz véglegesítve, s innentől kerülhetünk tárgyalási pozícióba, ha arra a GVH is áldását adja, ami akár egy évet is igénybe vehet.

A 4,4 ezermilliárd köbméteres földgáztároló 870 millió euróba került (5 millió euróval kevesebbe, mint amennyiről Orbán Viktor Moszkvában említést tett). Ez 300 forintos euróárfolyammal számolva 241 milliárd forintot tesz ki. Ehhez az összeghez képest fölöttébb furcsa, hogy az első költségvetés-módosításkor a kormány 350 milliárd forintra vállalt garanciát. Németh Lászlóné tájékoztatása szerint erre azért került sor, mert a német fél biztosítékot kért a vásárló MVN-től a vételár kifizetésére. A második költségvetés-átszabási menetben viszont a garanciavállalást 256 milliárd forintra csökkentették, amit a miniszter asszony azzal indokolt, hogy az uniós szabályokra tekintettel csak a vételár 80 százalékára vállalhat a kormány garanciát. (Ám a magas, 300 forintos árfolyam számolva ez még mindig túlvállalást jelent.) Márta Imre, az MVM volt igazgatója szerint kb. 300 millió eurót ér a gáztároló, vagyis a tulajdonost a magyar állam bőven túlfizette.

A vásárlás indokaként az MVM a rezsicsökkentés szükségességét említette, ami teljes képtelenség, és a fogyasztók megvezetése, hiszen a rezsicsökkentés a kiskereskedőkre vonatkozik, rá mint nagykereskedőre, egyáltalán nem. A kormányzati kommunikáció arra hivatkozik, hogy így nem idegenek tárgyalnak a fejünk fölött a Gazprommal a gázszállítási szerződéskötésekkor. Kérdéses persze, hogy miért lenne nagyobb érdekérvényesítő képessége

a magyar államnak, mint egy nagytekintélyű multinacionális cégnek. Valószínűsíthetően más ügyletek is össze lesznek varrva, de ezekről nincs tudomásunk. Holoda Attila, a MEH nemrég menesztett vezetője szerint nemcsak ilyen módon lehetett volna a magyar érdekeket a Gazpromnál érvényesíteni. Megítélése szerint a vásárlás a cégre épülő beszállítóknak lesz jó üzlet az állami megrendelések kiterjesztése következtében.¹⁸ A vétellel hatalmas veszteséget is vett az állam, hiszen a nagykereskedő beszerzési árait a Gazprom nyomja, eladásainál viszont az állami szabályozás korlátozza az inputárak továbbhárítását. Emellett a megvétellel a Fidesz-kormány az energiatakarékosság ellenérdekeltjévé vált, hiszen nem érdekelt abban, hogy a lakosság takarékoskodjon a gázzal.

További irodalom a gazdaság helyzetéhez, s a gazdaságpolitikához:

http://tenytar.blog.hu/2013/01/16/erosodo_forint_harc_az_mnb_fuggetlensegeert#more4932336

http://tenytar.blog.hu/2013/01/10/jon_a_13_havi_nyugdij_lesz-e_valasztasi_koltsegvetes_2014-ben#more4954360

<http://fn.hir24.hu/gazdasag/2013/01/16/durvat-fekezett-az-ipar/>

http://hvg.hu/gazdasag/20130117_Mar_most_bukik_az_idei_koltsegvetes#utm_source=hvg_daily&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter2013_01_17&type-id=HvgDaily&user-id=4256870A&utm_content=top

<http://www.origo.hu/gazdasag/20130129-a-gatyankat-is-rafizetjuk-a-torlesztesre.html>

http://tenytar.blog.hu/2013/01/29/megduplazodo_gdp_es_egymillio_uj_munkahely

<http://tenytar.blog.hu/2013/01/28/magyarorszag elvesztegetett evtizede>

http://tenytar.blog.hu/2013/01/24/mar_most_szetesoben_a_budzse_hogyan_lesz_igy_osztogatas

http://velemenyevezet.blog.hu/2013/01/29/matolcsy_elszolta_magat_felmillioan_dolgoznak_kulfo_ldon

http://varanus.blog.hu/2013/01/29/jo_reggelt_fidesz_valosag

http://www.portfolio.hu/gazdasag/munkaugy/igy_alakult_tavaly_a_foglalkoztatottsag.178947.html

http://www.portfolio.hu/gazdasag/varga_orul_az_imf_lesujto_velemenyenek.178934.html

http://hazaeshaladas.blog.hu/2013/01/27/a_harmadik_boritek

¹⁸ Orbán Viktor április 5-i rádiónyilatkozatában az E.on üzletág megvételét azzal indokolta, hogy így a kezünkben lesz a kamrakulcs.

http://hazaeshaladas.blog.hu/2013/01/25/europai_unio_es_magyarország_2013-ban_gazdasagi_kormanyz

http://egyenlito.blog.hu/2013/01/25/orban_es_matolcsy_is_ordas_nagyot_kamuzott_ma

[http://www.hir24.hu/gazdasag/2013/01/28/lehuzta-matolcsyt-az-imf\(1\)/](http://www.hir24.hu/gazdasag/2013/01/28/lehuzta-matolcsyt-az-imf(1)/)

http://www.portfolio.hu/gazdasag/elbeszel_egymas_mellett_a_kormany_es_az_imf.179237.html

http://hvg.hu/gazdasag/20130214_Ekkora_zuhanasbol_iden_sem_allunk_fel#utm_source=hvg_da_ily&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter2013_02_14&type-id=HvgDaily&user-id=4256870A&utm_content=normal

http://tenytar.blog.hu/2013/02/14/imf_vege_a_pavatanacnak

<http://www.origo.hu/gazdasag/20130214-hogyan-lett-a-het-szazalekos-novekedesi-alombol-egyev-es-recesszio.html>

<http://www.origo.hu/gazdasag/20130213-mely-godorbe-kerult-a-magyar-gazdasag-2012ben.html>

http://vastagbor.blog.hu/2013/02/14/2011-ben_tul_jok_voltunk_emiatt_lett_2012_ilyen_rossz#more5079985

http://www.portfolio.hu/gazdasag/ez_sokkolo_elemezok_a_gdp-szamokrol_2.179744.html

http://www.portfolio.hu/gazdasag/hanyatlott_decemberben_az_ipar_a_jovo_sem_fenyes_2.179748.html

http://www.portfolio.hu/gazdasag/magyarország_esett_legnagyobbat_az_ev_vegen.179752.html

<http://index.hu/gazdasag/2013/02/14/gdp2012/>

http://hvg.hu/gazdasag/20130214_Ekkora_zuhanasbol_iden_sem_allunk_fel#

http://tenytar.blog.hu/2013/02/15/szabadesesben_a_gazdasag_matolcsy_meg_a_helyen

http://velemenyevezer.blog.hu/2013/02/15/recesszioban_a_balkan_fele_feluton#more5081404

<http://www.origo.hu/gazdasag/20130215-az-oecd-szerint-pont-azok-a-magyar-gazdasag-kihivasai-most.html>

http://varanus.blog.hu/2013/02/15/matolcsy_elgancsolta_tundermeseorszagot

http://www.portfolio.hu/gazdasag/munkaugy/a_valsga_ota_nem_volt_ilyen_szuk_az_allaspiac.179839.html

http://www.portfolio.hu/gazdasag/igy_kerulhet_le_vegre_magyarország_a_szegyenpadrol.179827.html

http://index.hu/gazdasag/2013/02/18/meglepte_matolcsykat_a_melyrepules/

http://hvg.hu/gazdasag/20130221_Brutalisan_zuhantak_tavaly_a_realberek

http://hvg.hu/gazdasag/20130218_Nem_csokken_az_allamadossag

http://www.napi.hu/magyar_gazdasag/igy_zuhant_szakadekba_a_magyar_gazdasag.547407.html

<http://www.vg.hu/gazdasag/makrogazdasag/megerositettek-hanyatlik-a-magyar-gazdasag-399361>

<http://www.vg.hu/gazdasag/makrogazdasag/vallott-az-ngm-brutalis-hiany-a-koltsegvetesben-399296>

http://www.mfor.hu/cikkek/Van_ahol_vastagon_fogott_a_jegybank_ceruzaja.html

http://www.portfolio.hu/gazdasag/imf_a_kormany_tevedesei_miatt_szenved_a_gazdasag.181943.html?utm_source=hirkereso_es_kapu&utm_medium=portfolio_linkek&utm_campaign=hiraggregator

http://www.napi.hu/magyar_gazdasag/ez_var_magyarorszagra_az_imf_szerint_itt_az_uj_prognozis.549420.html

<http://www.vg.hu/gazdasag/makrogazdasag/megerkezett-az-imf-kritikaja-be-kell-inditani-a-novekedest-magyarorszagon-400684>

<http://www.vg.hu/gazdasag/makrogazdasag/imf-ujabb-kiigazitasok-kellenek-nem-lesz-gazdasagi-novekedes-magyarorszagon-400686>

http://hvg.hu/gazdasag/20130329_imf_magyar_gdp#utm_source=hirkereso&utm_medium=listing&utm_campaign=hirkereso_2013_3_29

3. Ellenpolitikai dimenziók: ellenzéki mozgólódások, toporgások

Tavaly október 23-a után az ellenzéki körök többségében hetekig magasra csapott az optimizmus, mindenekelött a tudatos választók százezreinek sorában. Azt remélték, hogy ettől kezdődően valamennyi ellenzéki erő belátható időn belül egyetlen nagy, széleskörű választói táborra fog szerveződni. S hogy mindez egyelőre nem így lett, annak törvényszerű tömeglélektani következményeként ugyanezen százezrek körében 2013 koratavaszára a kétségbeesés, türelmetlen csodavárás és a kilátástalanság miatt érzett tömeges depresszió lett uralkodóvá. Nem biztos, hogy e nagymértékű hangulati változásnak ma kellőképpen meg tudjuk magyarázni az okait, később lehetséges következményeit pedig ma még bizonyosan csak találgatni tudjuk. Annyit viszont megtehetünk, hogy áttekintjük a kialakult helyzet legfontosabb összetevőit, kétféle módon is. Egyrészt számba vesszük az eltelt negyedév legfontosabb csomópontjait; az időbeli rend is sok hasznos tanulsággal fog szolgálni.

Másrészt a kronologikus áttekintés után érdemes lesz tüzetesebben szemügyre vennünk a legfontosabb főszereplők pozícióinak - mostanság jócskán ellentmondásos – állapotát. Mindezek után talán megértőbbek leszünk, s kevésbé varázsolnak el minket az ilyen időkben oly jellemző, illuzórikus hangulatok vonzalmái.

3.1. A legutolsó három hónap fontosabb eseményeinek kronologikus rendje

Január 4. Megkezdődnek az MSZP által összehívott „Szövetség a Változásért” -elnevezésű tárgyalássorozat megbeszélései. Már a legelső üléstől kezdődően számos probléma vetődött fel. Az ellenzék több szervezete/mozgalma például nem gondolta magától értetődőnek, hogy az MSZP maga jelölje ki magát az összefogás központi szervező erejének. Az pedig pillanatokon belül kiderülhetett, hogy aligha ez a fórum fogja megteremteni az E 14 és az MSZP hosszabb távú együttműködésének a szervezeti kereteit. S az első ülések után az is némi gondot okozott, hogy a szocialisták által meghirdetett tizenkilenc témakört nem látták egységesen olyannak, amelynek a megvitatására megérett már a helyzet. S ahogyan teltek-múltak a hetek, úgy csökkent fokozatosan a közéleti érdeklődés és figyelem e fórum iránt, mert mindezt a többség leginkább házi/belső szocialista egyeztetési folyamatnak gondolta.

Január 26/27. Az LMP hétfői kongresszusán ott folytatódtak a viták, ahol az előzőn – novemberben – abba maradtak. Csak az eredmény lett sokkal láthatóbb: ezúttal végképp két pártra szakadt az LMP. A Schiffer András köré csoportosulók továbbra is távol tartanak pártjukat az Együtt 2014. október 23-án meghirdetett összefogási kísérlettől. A Párbeszéd Magyarországért-nevű platform pedig önálló politikai erőként éppen ezt a lehetőséget tartaná az ellenzéki stratégia legfontosabb elemének. Az utóbbiak nemcsak kiléptek, nemcsak saját politikai szervezeti kereteket teremtettek, hanem azonnal megkezdték tárgyalásaikat az E 14-ggyel.

Ugyanezen a hétfőn - január 26-án – tartotta Gyurcsány Ferenc pártja, a DK történelem második kongresszusát. S ezzel a fórummal nekik is sikerült bekéredzkedniük a médiába, mivel beleillett az ekkor már futószalagon gördülő éwertékelők sorozatába. Gyurcsány is sürgetően emlegette valamennyi ellenzéki erő összefogásának szükségességét, ám ehhez képest meglehetősen kontraproduktívnak hatott, hogy éppen az MSZP-t gondolta bírálni. Mindenekelőtt amiatt, hogy az öt nélkülvő szocialistáknak mind a 2004. december 5-ei népszavazásról, mind pedig a 2006. őszi rendőri „aktivitásról” az övétől meglehetősen eltérő véleményük lett.

(Magyarán: sokakban megerősítette mindazon tartózkodások indokoltságát, amelyek miatt őt a lehetséges ellenzéki összefogást inkább gátoló, semmint elősegítő tényezőnek gondolják. Mindehhez képest némi méretarány-tévesztésnek véltük, hogy Gyurcsány éppen itt és most gondolta meghirdetni valamennyi ellenzéki erő közös demonstrációját –március tizenötödikére. Még szerencse, hogy az időjárás közbeszólt.)

Február 7-én Bajnai Gordon – a Haza és Haladás Egyesület nevében - évértékelőt tartott a Millenárison, együtt az októberi főszereplőkkel, Juhász Péterrel és Kónya Péterrel. Ez alkalommal megpróbáltak valami választási program-féle mondandót is körvonalazni, s azt is bejelentették, hogy az E 14 heteken belül párttá fog alakulni. A Bajnai-beszéd legtöbbet kommentált része a későbbiekben az MSZP-ről szóló mondandó volt, mert a szónok nagyjából elmondta, hogy miért gondolja a szocialistákat egyedül kevésnek a leendő választások megnyerésére. Nincs elég szavazójuk hozzá, nincs elég hitelük, s nincs elegendő szakértelmük a jó kormányzáshoz. Na...ezek lettek azok a kitételek, amelyek kivetkék a biztosítékot azon szocialista vezetők körében, akik addig is nagy gyanakvással, fölösleges konkurenciaként tekintettek az E 14 megalakulására. (Érdekes ez az évkezdet például abból a szempontból is, hogy az eddigi három példánk mindegyike arról tanúskodik, mintha valamennyi ellenzéki erő leginkább az MSZP-hez képest szeretné önmagát, programját, jövőjét és arculatát meghatározni... Mintha 1989 elején járnánk...)

Március 9-én az MSZP teljesen megtöltötte a Sportarénát, s az tízezres tömeg valami olyasmit láthatott, amire legutoljára talán 2006. április elsején lehetett példa: Sokezes tömeget és töretlen optimista hangulatot. Illetve, még valamit. Igazi, amerikai ízű/hangulatú kampánygyűlést, olyat, amelyen a nagy pártok szokták megválasztani elnökjelöltjeiket. Sok-sok beszéd, ünneplés, valamint Mesterházy melletti erődemonstráció, meglepő nemzetközi felvonulással körítve. Az egész esemény hangulata olyan volt, mint egy kampányzáró nagygyűlésé. Aki az ATV egyenes adásából követte figyelemmel, a több mint három óras politikai show-műsort, annak kétsége sem lehetett afelől, hogy a mai Magyarországon kit kell tartani Orbán Viktor elsőszámú kihívójának? Amerikai műsor volt mindez, egy kevésbé nézett kelet-európai csatornán...

(A magam részéről némi vegyes jellegű feszengéssel néztem ezt a tévé show-t, mert ott ünneplőkhöz képest, sokkal kevésbé voltam képes elvonatkoztatni a valós párttámogatási arányok hosszú hónapok óta jellemző adataitól.)

Néhány nappal később (*március 12-én*) az E 14 formálisan is bejelentette a párttá alakulását, noha azt is sejtetni engedték, hogy tisztában vannak a bejegyeztetések körüli további - mesterséges – bonyodalmak halmazával. E gesztussal úgy tűnt, hogy nyugvópontra értek az E 14 civil összetevőivel korábban oly jellemző belső viták arról, hogy kell-e pártként fellépni vagy sem. Ugyanezen a napon történt még valami olyan, ami a későbbiekben fontos lehet. A Párbeszéd Magyarországért – vagyis, az LMP-t otthagyo, neveikben egyébiránt legnépszerűbb és legismertebb politikusaik csoportosulása – szövetségi megállapodást kötött az E 14-gyel, s ezt írott dokumentumban is rögzítették. Mindennek következtében nehéz volt nem észrevenni, hogy az ellenzék sokszínű és sokféle elkötelezettség mentén tagolt világa lényegében két, egymással rivalizáló, de együttműködésre is hajlandó csoportosulássá tisztult le. Vagy? ... Vált szét... Mindkét oldalról nem győzik hangoztatni a választásokon történő majdani együttműködési készségüket, csak éppen... Csak éppen két kérdésre azért nem adnak választ egyik oldalon sem, mert magát a kérdéseket sem szeretik meghallani. Az egyik: ki /mi legyen a leendő együttműködés vezető ereje? (Magyarán, ki lenne a leendő ellenzéki miniszterelnök-jelölt? Mármost olyan jelölt, akit valamennyien támogatnának?) S a másik: milyen arányban, miféle nevek szerint osztoznának a megnyerendő mandátumokon?

A március tizenötödikei, kínosnak ígérkező gyűléstartásokat és rivalizációt a példátlan erejű hóvihár elsöpörte. Mondhatnánk, hogy az időjárás megkegyelmezett az ellenzéknek, de ez így nem is pontos, nem is feltétlenül igaz. Megkegyelmezett ugyanis Orbán Viktornak is, aki az ünnepek előtti legutolsó pillanatokban toltta át addig kizárólagosan gyakorolt szereplési lehetőségeit az államfőre. S e helyett inkább nemzetközi kötelezettségét választotta. Mindenesetre legalább egy hétig olyan állapotok uralkodtak az országban, ahol az ellenzéki egység hiánya hátra került a legkevésbé fontos kérdések közé. Sokkal fontosabb lett volna a katasztrófa-elhárításra szakosodott/rendszeresített szervezetek, intézmények egységének a kérdése, s ezúttal e hiány ezerszer bizonyult elborzasztóbbnak. S a kivételesen hideg/havas időjárás még a hosszú, húsvéti hétvégét is meghatározta, ezért a nemzeti ünnepen megmutatkozó erőpróbák tanulságaival alighanem meg kell várnunk a legközelebbi megmérettetési lehetőséget, május elsejét. Hacsak közbe nem jön valami szökőár, árvíz, vagy egyéb váratlan természeti akadály.

3.2. Szerkezeti problémák az ellenzéki oldalon

Néhány hónappal ezelőtt még viszonylag egyszerűen volt áttekinthető az a háromszög-alakzat, amely lefedte az ellenzéki pártok és lehetséges szavazóbázisuk (részvételi szándékoktól függően, nagyjából 1.6- 2.0. milliányi választói bázis) struktúráját. 2013 tavaszán mindez összehasonlíthatatlanul bonyolultabb szerkezetként írható le. Többek között a miatt is, mert *valamennyi pólus belülről nézve is tagolt*, ráadásul nem is azonos jellegű dimenziók következtében az. Kísérletet teszünk arra, hogy nagy vonalakban megrajzoljuk a szóba jöhető, legfontosabb csomópontok – ez idő tájt – jellemző dilemmáit.

Az MSZP – mint már a március kilencedikei esemény kapcsán utaltunk erre – kívülről a legfegyelmettebb, legszervezettebb és leginkább támogatott ellenzéki erőnek tartható. Jó ideje biztosan számíthat legalább 1.2-1.4. milliányi biztos szavazóra, ami valóban komoly előrelépés a 2010-es nagy vereséghez képest. A 2002/2006-os több mint 2.3 milliányi támogatóhoz képest viszont nem tűnik megragadó és ünneplendő politikai teljesítménynek. Magyarán, a korábbi szocialista szimpatizánsok sok-sok százezernyi tömegét az ellenzéki három év során sem sikerült magukhoz visszaédesgetniük. Pedig - és ez lenne a másik nagy gond. - a Fidesz a választásokat követő első másfél év során elvesztette egykori – kivételesen nagyméretű – támogatottságának csaknem a felét, de e veszteségből a szocialisták nem sokat profitáltak. Ráadásul, közben a kormánypárt alapvetően változta meg a választási rendszer egészét, s az új szisztémában az említett „előrelépés” a legkevésbé sem elegendő a Nagy álom, a Fidesz megveréséhez. Legfeljebb arra elég, hogy egy leendő ellenzéki összefogásban meghatározó erőt képviselhessenek.

De... Hol van az az Összefogás? És mit is jelent pontosan a „meghatározó erő” - minőség? E talányokra ma még nincs válasz, és ha legkésőbb az év végén sem lesz, akkor egy olyan választási rendszerben teljesen érdektelenné válik az estelegesen 30 % fölé növvő támogatottságuk, ahol a második helynek semmi fontos következménye nem lesz. Ha nyilvánosan nincsenek is viták a szocialista párton belül, azért a közvélemény-kutatási adatokból kiolvasható néhány olyan következtetés, amelyet megerősíthet az ember, ha ilyen-olyan szintű MSZP-vezetőkkel összehozza a sors. A tagság/elkötelezett szimpatizánsok között ugyanis sokkal nagyobb Bajnai Gordon elfogadottsága - akár, leendő kormányfőként is –, mint ahogyan erről a szűkebb vezetői kör gondolkodik. Továbbá, e szélesebb bázis sokkal – akár áldozatok árán is - fontosabbnak véli az ellenzéki együttműködést, mint a vezetői kör.

E kettősséggel a Mesterházy-vezette (s a legkevésbé termékeny szocialista párti hagyományok iránt fiatal koruk ellenére is meglepően fogékony) elnökség+holdudvar előbb-utóbb kénytelen lesz nyilvánosan is szembenézni. Minderre tekintettel, a szocialistáknak a következő választásokon betöltendő szerepkörét alapvetően fogja meghatározni, hogy e dilemmákra mikor és milyen választ fognak – még az idén – adni.

Az E14 éppen e sorok írásának idején vágott bele a pártépítés/választási előkészületek/jelöltállítási nehézségek tengerek problémájának megoldásába. Bajnai Gordon gondolatai alapvetően kettős jellegűek. Részben úgy kell fenntartani az MSZP-vel való együttműködést, hogy megőrizhessék függetlenségük legfontosabb kellékeit. Részben pedig nyitva kellene maradniuk a nem pártalapon szerveződő, politikailag viszont egyre aktívabb Magyarország polgárai felé. E két feladat első látásra is lényegi pontokon keresztezi egymást. Ha másért nem, akkor a civil szférának a szocialistákról szerzett vegyes tapasztalatai okán. Nem véletlen keresi rendre Bajnai – meg összes megszólaló fegyvertársa – a menekülési útvonalat előre, a Jövő irányába. Nemcsak azért, mert egy kormányzásra törő erőnek mindenekelőtt eleve a később megoldandó feladatok kapcsán kell találékonynak és hihetőnek mutatkoznia. De azért is, mert eme ígéretes jövő keretei között inkább lehetséges megoldást találni a kölcsönös bizalmatlanságok feloldására, mint a pillanatnyi ponthelyzet foglyaként.

Az E 14 leginkább akkor lehet vonzó, megkerülhetetlen és olyan partner az MSZP számára, akinek még engedményt is tehetne, ha az E14 tényleg képes lesz a leendő választók táborába behozni olyan százezreket, akiknek elérése a mai szocialisták számára jelenleg reménytelen vállalkozás. Ezért kell Bajnainak állandóan középre beszélni, s - talán – ezért kezdett látványosan baloldali retorikába Mesterházy. Kívülről - és elemzői pozícióból nézve - mindez nem reménytelen feladat, ám maguk az érintettek a megoldás során előkerülő konfliktusokat másképpen élik meg. S ezek során a szocialisták – főleg a vezetőik – fejéből nem lehet kiverni a gyanút, miszerint Bajnai pártja tőlük viszi el azokat a habozó szavazókat, akik az ő a „természetes” bázisukat adhatnák.

(Ha engem kérdeznének, akkor e vitában azt is rendületlenül elmondanám, hogy az MSZP-nek csaknem három éve volt már ama „természetes bázis” megragadására, mobilizálására, s miből gondolják, hogy éppen a legutolsó hónapokban tódulnának hozzájuk azon százezrek, akik erre eddig nem éreztek készletet?) Összefoglalóan, jelenleg az E14-nek is csöcstől vannak gondolatai, s csak abban reménykedhetnek, hogy mire eljön a végső, őszi

megegyezési kényszerek ideje, addigra egyértelműen képesek lesznek felmutatni a z MSZP-n kívüli erők ernyőszervezetének elsősorú és kizárólagos szerepkörét.

Az LMP három évig tartó hezitálás után az idei januáron érkezett a végelgyengülés stádiumába. A szakadást követő héten a Magyar Narancs vezércikke nem kis kíméletlenséggel, de erős alappal írhatta azt, hogy „Schiffer úgy akar növekedni, hovatovább nagyra nőni, hogy most megfelezi magát: ez ellentmondani látszik a matematika törvényeinek, az egyik ilyen szerint ugyanis $0,5 < 1$...” És az ő magánmániája „így lett milliók levesében hajsza” – ugyanis ezzel a pártszakadással „...az ellenzéki együttműködés alól rúgta ki a sámlit.” Magyar narancs: Törve, félbe. 2103.jan. 31. Azt most még csak feltételezhetjük, hogy az LMP-ből kivált, s az E 14-ggyel gyorsan egyesült PM ezen a ponton adhat a Bajnai-féle alternatívának némi lökést, mert meglehetősen jó képességű, fiatal politikusokkal bővültek. Ráadásul éppen olyanokkal, akik a közép felé nyitásban nemcsak háromévnnyi tapasztalattal, de bizonyos politikai hitellel is rendelkeznek.

Az ellenzéki oldal többi, szóba jöhető szerveződését nemcsak helyhiány okán nem hozzuk szóba, hanem azért sem, mert a betölthető szerepek 95 %-át a megjelölt négy formáció alapjában lefedi. Meg kellene ugyan még emlékeznünk a DK-ról is, de a helyzet továbbra is az, hogy az a formáció, amelyhez ők csatlakozni fognak (vagy ami még nehezebb ügy: amely befogadja őket), az legalább annyi potenciális szavazót veszíthetne, mint amennyit a Dk elkötelezett és igen harcias tábora hozni tudna. Ezt a kockázatot ez idő tájt senki nem látszik elvállalni.

Az eddig bemutatott, meglehetősen széttagolt és sokszínű ellenzéki táborból mégis lehetséges az év végéig olyan jellegű és méretű politikai összefogásnak kikerekednie, amely képes lenne a győzelem jegyében felvenni a versenyt a Fidesszel. Mostani beszámolónkban mindenekelőtt a belső problémák, az összefogás kialakításáig megoldandó problémák bemutatására koncentráltunk, már csak azért is, mert maguk az érintettek 2013 első hónapjaiban szintén e kérdések előtérbe állításában mutatkoztak aktívnak. A látható konfliktusok mögött meghúzódik azonban egy nagyon komoly, s ez idő tájt legfeljebb csak elméletileg megválaszolható kérdés.

Erre a kérdésre a főszereplők különféle válaszokat adnak: *kikkel lehet legyőzni a Fideszt?* Az MSZP szerint a legfontosabb az egykori baloldali szavazótábor újbóli összefogása, választói tömbbé szervezése. Az LMP szerint a Fideszben csalódottakat kellene egy táborra egyesíteni, meghaladván a 2000-2010 közötti polarizáció egészségtelen

következményeit. Az E14 részben elfogadja mind a két alapállást, de szeretné azokat egyesíteni. (Kell a teljes baloldali szavazótábor, de az is kevés lenne a győzelemhez.) A Gyurcsány-vezette DK szerint minden, Orbánékkal szemben álló politikai erőt egy választási táborra kell egyesíteni. (Csak azt nem szeretnék belátni, hogy eme vágy teljesülésének egyik legfontosabb akadályát éppen ők jelentik.)

A kormányzati oldalon eddig úgy tűnik, hogy a Bajnai-féle változattól tartanak leginkább, mert az elmúlt négy-öt hónapban nagyobb ösztüzet, rágalmat, negatív kampányrohamot indítottak ellene, mint három év alatt összes ellenfelük ellen együttvéve. Persze, ezzel egyúttal azt is elősegítik, hogy 2014-ben tényleg Bajnai legyen az elsőszámú kihívó.

Irodalom az ellenzéki oldal 2013-as tevékenységéről:

MSZP-hez:

- Kiszállok a parlamentből. Lendvai Ildikó- int. NSz. 2013. 01. 08.
- Nyitva hagyjuk az ajtót. Mesterházy –int. Nsz. 2013. 02. 02.
- Keszthelyi András: Víziót és Választót. MaNcs. 2013. 03.07.
- Sokan vagyunk, elégünk is van, beszámoló a Sportarénabeli nagygyűlésről. Nsz. 2013. 03. 11.

LMP-ről:

- Nem értek az ultimátum nyelvén... Schiffer –int. Nsz. 2013. 01. 24.
- Kettészakadt az LMP. Nsz. 2013. 01. 28.
- Törve, félbe. MaNcs, 2013. 01. 31.
- Ellenpé. Heti Válasz. 2013. 01. 31.

E 14-ről:

- Hogyan fog össze az ellenzék? Nsz. 2013. 01. 26.
- Nem készülök vesztésre. Bajnai -int. Nsz. 2013. 02. 13.
- Egyedül nem megy. Bajnai - int. 168 óra, 2013. 02.28.
- Lejárt az idő? Heti Válasz, 2013. 02.14.
- Borókai: Az erőtlenség szimbóluma. Heti Válasz, 2013. 02.14.

Ellenzéki összefogásról:

- Előgyűjtési szakasz. MaNcs. 2013. 01. 31.
- Megnevezik az ellenzéki jelölteket. Nsz, 2013. 02.25.

- Lakner Zoltán: Az önmagát szeletelő szalámi. Nsz, 2013. 03.4.
- Sok kicsi mire megy? Nsz, 2013. 03.30.

Netes irodalom az ellenzék 2013-as tevékenységéhez:

<http://www.origo.hu/itthon/20130114-az-lmp-helyzete-a-janurai-kongresszusa-elott.html>
http://hvg.hu/itthon/20130110_Egyutt2014_partta_alakulhat#utm_source=hvg_weekly&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter2013_01_16&type-id=HvgWeekly&user-id=4256870A&utm_content=normal
http://velemenyezer.blog.hu/2013/01/28/kezdodik_a_nagy_bajnai-schiffer_meccs
http://velemenyezer.blog.hu/2013/01/18/bajnai_igazi_probatele_ide_mar_b-terv_kell
http://varanus.blog.hu/2013/01/27/schiffer_tokon_rugta_a_valasztot
http://varanus.blog.hu/2013/01/24/lehet_mas_a_partszakadas
http://magyarinfo.blog.hu/2013/01/27/lehet_mas_a_partszakadas_229
<http://gepnarancs.hu/2013/01/az-egyseg-mamora-es-a-demokracia/>
<http://gepnarancs.hu/2013/01/szakad-az-lmp/>
http://hvg.hu/velemenyezer.nyuzsog/20130127_LMP_Kulon_no_ami_kulon_tartozik#rss
http://velemenyezer.blog.hu/2013/01/30/bajnai_nem_is_akar_annyira_miniszterelnok_lenni
<http://gepnarancs.hu/2013/02/ellenzeki-osszefogast-surget-az-egyutt-2014/>
http://eztigyhogynolblog.hu/archives/2013/02/13/Mi_valjban_Bajnai_Gordon_ambcija/
http://hvg.hu/itthon/20130218_Ipsos_Erosodott_a_Jobbik_visszaesett_az_M#utm_source=hvg_daily&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter2013_02_18&type-id=HvgDaily&user-id=4256870A&utm_content=normal
http://hazaeshaladas.blog.hu/2013/02/19/bizalom_avagy_a_jo_kormanyzas_gazdasagpolitikaja
http://www.hazaeshaladas.hu/ftp/20130218_jokormanyzas_gazdpol.pdf
http://www.portfolio.hu/gazdasag/ezt_igeri_bajnai_gordon_2.179909.html
http://hvg.hu/hvgfriss/2013.08/201308_bajnai_gordon_a_haza_es_haladas_kozpolitika
http://velemenyezer.blog.hu/2013/02/19/bajnaiek_receptje_je_de_el_is_kell_tudniuk_magyarazni
http://velemenyezer.blog.hu/2013/02/19/bajnaiek_receptje_je_de_el_is_kell_tudniuk_magyarazni
<http://gepnarancs.hu/2013/03/fidesz-kirandulas-az-mszp-erdoben/>
http://velemenyezer.blog.hu/2013/03/06/mesterhazy_orbanozással_gyozne_le_bajnait#more5119
http://tenytar.blog.hu/2013/03/11/2013_az_mszp_eve
http://mandiner.hu/cikk/20130312_bajnai_ketharmad_nelkul_is_alkotmanyozna
http://osztjonapot.blog.hu/2013/03/10/sikeres_ranfelvarras?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201303
http://eztigyhogynolblog.hu/archives/2013/03/12/Mennyi_Harminc_-_k_alaptottk_meg_Bajnai_Gordon_prtit/
[http://fn.hir24.hu/nagyinterju/2013/03/22/karacsony-gergely-halleluja\(1\)/](http://fn.hir24.hu/nagyinterju/2013/03/22/karacsony-gergely-halleluja(1)/)
<http://gepnarancs.hu/2013/03/ellenzek-nemzeti-egyseget/>
http://hvg.hu/itthon/20130401_Bajnai_der_standard_interju#utm_source=hvg_daily&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter2013_04_02&type-id=HvgDaily&user-id=4256870A&utm_content=normal
http://torokgaborelemezb.blog.hu/2013/04/04/hv_nyitott_kerdes

4. Összegző megjegyzések és néhány megfontolás a későbbi fejleményekre

2013 első hónapjaiban bőséggel akadtak még olyan egyedi események, esetleg hetekig húzódó olyan ügyek, amelyek megérdemelnék önálló fejezetekben történő megörökítésüket. Ám ezúttal nem monográfiát írunk, hanem a történések lényegét kívánjuk összefoglalni. Az általános politikai/gazdasági folyamatokat ebben a negyedévben is keresztezték, időnként el is homályosították olyan problémák, amelyeknek a későbbiekben nagyon komoly következményei is lehetnek. E sokrétű jelenség-együttesből a zárszóban kiemelünk két, meglehetősen nehezen elemezhető területet.

Mind a két terület önmagában is számos szerteágazó és sokféleképpen értelmezhető konfliktussal volt telített az év első hónapjai során is. Látszólag nincs közöttük szerves kapcsolat, bár... Ezt sem merjük túl nagy határozottsággal állítani. Mindenesetre, a későbbiekben nem csodálkoznánk, ha az derülne ki, hogy a 2013 első negyedévet sokáig eluraló *alkotmányos válság* egyáltalán nem volt független mindattól a *kultúrharctól*, amelynek a korabeli értelmiség igen nagy csoportjai voltak/lettek kényszerű elszenvedői. Még egyszer hangsúlyoznánk, hogy - mind a két forró/forrongó területen annyi minden történt, s annyi ellentmondást tapasztalhattunk meg, hogy e mostani tanulmány keretei között legfeljebb magukat az „ügyeket” tudjuk legfontosabb szerkezeti elemeikre lepusztítva bemutatni.

Az alkotmányos válság tulajdonképpen még az előző év utolsó napjairól megörökölt, borítékolt eset. (Eredetéről, okairól a megelőző tanulmányunkban viszonylag részletesen beszámoltunk, ezért az előzmények taglalásától most el is tekintünk.) December végén és január elején az AB két lépésben megsemmisítette az alaptörvény átmeneti rendelkezéseibe bújtatott, alapvetően jogkorlátozó megoldásokat, s ennek folyamányaként a regisztrációs ötlet is elvérzett. Az év elejei kormányzati reakciókból már ki lehetett olvasni, hogy eme ügyekben korántsem ez lehetett az utolsó szó. Pontosabban, a regisztráció ügyében meghátrálni látszott a kormány, az átmeneti rendelkezések kapcsán viszont a legelső pillanatoktól úgy tettek, mintha csak valami technikai jellegű, azaz könnyen korigálható problémáról lenne szó. Ezekben a hetekben a parlament ugyan téli álmát aludta, de a dühödt és meghátrálást nem ismerő visszhangokból sejteni lehetett, hogy a legelső adandó alkalommal – tehát, február elejétől - a parlament újra támadásba fog lendülni.

Mielőtt a lehetséges kormányzati lépésekre sor került volna, a média valamennyi fontos szegmensében megszólaltatták a legnagyobb tekintélyű alkotmányjogászokat. Ők

szinte egységesen úgy foglaltak állást, hogy az AB két döntése olyan erejű figyelmeztetés volt a kormányzat számára, amely a végső határok egyértelmű kirajzolódására utal. Különböző vérmérséklettel, árnyaltsággal, de a demokratikus berendezkedés egyik alappillérét, a hatalommegosztás elvét vélték veszélyeztetve látni (Kukorelli István, Paczolay Péter, Sólyom László). A kormányzati gondolkodókat mindez nem zavarta, s még a szeszélyezés előtt aláírták a Fidesz és a KDNP valamennyi képviselőjével azt a módosító indítványcsomagot, amelyet február 5-én be is nyújtottak.

S eme eltökéltség bizonyítékául Lázár János a Népszabadság február kilencedikei számában reprezentatív, egész oldalas interjújában példátlanul durva támadást, személyeskedő hangú rendreutasítást intézett Sólyom László ellen. A kirohanásban nem volt egyedül, több más Fidesz-vezető is nagyjából ugyanazokat a személyeskedő, lekicsinylő elemeket variálta – nyilván így lehetett legkönnyebben megspórolni a volt államfő által felvetett érvekkel való érdemi vitát.

Egy hónappal később – március ötödikén - a parlament lezárta a módosító indítványok feletti vitát, s e pillanattól kezdve világossá vált, hogy szinte valamennyi vitatott, kifogásolt kérdés sorsa eldőlt, s ezután már csak napok kérdése a vitatémák alkotmányos kötelező erővel történő felruházása. E pontig hallgattunk a tulajdonképpeni vitakérdésekről, annyit most már mindenképpen jelezni kell: nagyon fontos, százezrek sorsát érintő ügyekről volt szó. (Majtényi László szenvedélyes esszéjében összesen tizenöt agyrémet, alkotmányos abszurdumot diagnosztizált, a kormányzattal igen megértő viszonyban lévő Heti Válasz is legalább öt plusz egy olyan ügyet mutatott be áttekintésében, amelyekről úgy vélték: ezek mindegyike minimum „vitakérdés” lehetne.) A részletek mellőzésével csupán utalásszerűen soroljuk fel a legnagyobb visszhangokat kiváltó témaköröket:

- az önkormányzati rendeletek megsemmisítésének alkotmányos útja,
- az egyházzá nyilvánítással kapcsolatos eljárás rendje,
- a hajléktalanokkal szembeni hatósági fellépés szabadsága,
- a hallgatói szerződések kötelező jellege (ismertebb becenevén: röghözkötés)
- a kampányok médiaszabályozása
- s ami a legnagyobb felháborodást váltotta ki: az Alkotmánybírás működésének jelentős korlátozása részben azzal, hogy a későbbiekben nem támaszkodhatna saját, korábbi húszévesi döntéseire, részben azzal, hogy ezután az alkotmányos szabályokat kizárólag az eljárási rend függvényében vizsgálhatná.

Mindezt, eme „szorosan összetartozó témaköröket” egyetlen- igaz, példátlanul terjedelmes – módosító csomagban előterjesztve kívánták az alkotmányosság felül nem írható erejével, egyszer s mindenkorra szabályozni. Nem csoda, ha napokon belül egészen példátlan szélességű kritika, aggodalom és bírálat kapott lábra, mind itthon, mind pedig külföldön. Március első tíz napjában megszólalt mindenki, akinek szava lehet az Európai Bizottságtól az Európai Parlamentig, az Európa Tanács főtitkáráig, a német és az amerikai adminisztráció legmagasabb beosztású politikusaiig. A nemzetközi médiavisszhangról terjedelmi okokból nem emlékeznénk meg.

Itthon is előállt az a példátlan eset, amikor alkotmányos ügyekben napokig tartó demonstráció-sorozatnak lehetett tanúja Budapest sokat megélt népe. A kérdés azonban eldöntetett, pontosabban, akadt egy olyan ember, akire semmiféle érv, kérés, kritika, fenyegetés nem hat: Orbán Viktor. A kormányfő rendületlenül azt hangoztatta mindenütt, hogy a támadások hátterében azok a nemzetközi gazdasági érdekesoportok állhatnak, akiknek az éppen e napokban zajló rezsicsökkentési kampány húsbavágó módon rontja a profitkilátásait. Igaz, ez az érv a hazai bírálatok kapcsán meglehetősen korlátozott magyarázó erővel bírt, de ez nem zavarta a pártelitet, mert továbbra is egységes kórusban hajtogatták ezt az elméletet.

Nem volt tehát meglepetés, amikor március 11-én a parlament 265 igen-szavazattal elfogadta a „negyedik alaptörvény-módosító indítványt”, amely akár egy új alkotmány kritériumainak is megfelelhette, legalább is terjedelmét és átfogó jellegét tekintve – mindenképpen. Ezek után egyetlen remény maradt, hátha Áder János államfőként nem írja alá az elé tett módosítást. Hátha visszaküldi, hátha normakontrollt kér... hátha inkább lemond... Az ötleteknek se szeri, se száma nem volt, ám az igazság az, hogy előre látó módon az ilyen estekre az ő kezét is úgy megkötötték, hogy – a lemondáson kívül, amit nem vállalt fel - nem tehetett semmi mást, alá kellett írnia. Igaz, este bekéredzkedett a közszolgálati médiába, s rövid kommentárjából ki lehetett hallani mind a fenntartásait, mind pedig azt, hogy a szerepe ezúttal mennyire korlátozott volt.

Áder János nyilatkozatát itt lehet megnézni:

<http://keh.hu/index.php?submenu=video&cat=39&vid=13>

http://keh.hu/elnoki_nyilatkozatok/1727-

[Elnoki nyilatkozat az Alaptörvény negyedik modositasarol](#)

http://tenytar.blog.hu/2013/03/14/eldolt_ader_egy_fideszes_elvtars_nekrolog

A történet teljességéhez hozzátartozik még egy érdekes adalék. Megszólalt a volt köztársasági elnök is, akiről mindenki tudhatta, hogy az Alkotmánybíróság élén is korábban maradandót alkotott. A módosítás napján – március tizenegyedikén – megjelent nagyszabású esszéje ennek az időszaknak a kiemelkedően legérdekesebb és legtanulságosabb szakmai dokumentuma. Nyolc pontba szedve világítja meg a 2010 nyara óta tartó jogállamiság-ellenes kormányzati törekvések lényegét, s e keretek között helyezi el ennek az alkotmányos puccsnak is az értelmét.

A hatalommegosztás vége című munkája pontosan azt fejezi ki, amit a címe ígér: az egész sokhónapos küzdelem tétje, végeredménye az lett, hogy „... az Alkotmánybíróság már nem a legfőbb szerve az alkotmány védelmének.” Szakmai szempontból – alkotmányjogilag minderről aligha lehet a volt államfőnél többet mondani, politológiai nézőpontból viszont némiképpen másképp látszik a lényeg.

Úgy véljük, Orbán Viktor ezúttal is pontosan tudta, mit akar elérni. A december végi/január eleji Ab-döntések arról győzhették meg, hogy hiába volt az elmúlt három év nagy-nagy menetelése, hiába foglalt el a Fidesz minden jelentős pozíciót, ha a Rendszer Egészeben még mindig vannak rések. Márpedig a regisztrációs ötlet kapcsán mind a köztársasági elnök, mind az AB másképpen viselkedett, mint ahogyan ezt Orbán Viktor képzelte. E mostani, negyedik alkotmánymódosítás szűkebb, szakmai szempontokból nézve teljesen értelmetlen és kontraproduktív lépések sorozata volt. Ám az eljárás során sikerült a köztársasági elnökről is bebizonyítani, hogy lehetséges őt is bábszerepre korlátozni. S az Ab-t is sikerült a választásokig hátralévő - nagyon is kockázatos - évre kizárni a lehetséges politikai főszereplők köréből.

A végeredmény felől nézve a tavaszi könyörtelen eljárás nagyon is hasznos következménnyel járt Orbán Viktor számára, akármit is gondol felőlünk a világ. S hozzátennénk: a kormányfő valószínűleg bekalkulálta a nagyfokú nemzetközi ellenállás esélyeit is. (Bár az is lehet, számított a görög/ciprusi válság kezelésének hosszan elhúzódó, figyelmet lekötő hatásaival is.) Eddigi tapasztalatai azonban azt tanították neki: hiába a sok-sok cirkusz, megfeddés, kritika - ha döntenet kell, akkor az uniós nagyüzem roppantul lassan szüli meg a kellemetlen intézkedéseket. Ez pedig játékteret biztosít neki, s ez számára mindennél fontosabb szempont. Választások előtt egy évvel semmi más nem számít.

S hogyan kapcsolódhat mindehhez az *a kulturális miliő*, amely távolról sem volt védekezésre képes azoktól a nagyfokú, hisztérikus hatásoktól, melyek ugyanezekben a hónapokban eluralták a hazai kultúra szinte minden lényeges területét?

Vagy úgy, hogy e konfliktus-sorozat nagyszerűen alkalmas volt a nagyszájú értelmiségi csoportokat a legnehezebb hónapokban csupa olyan ügygel lekötni, amelynek a hatalmi logika szempontjából alig van jelentősége. Vagy, ha mindez nem volt ennyire tudatosan végiggondolva, akkor is ez lett a végeredmény. S lehet, hogy mindennek volt még egy olyan fontos metszete is, hogy a radikális jobboldalt is e késhegyig menő küzdelmekben aktívan lehetett foglalkoztatni, legalább addig sem foglalatoskodhattak a kormányzattal. Érdeemes röviden áttekinteni a negyedév során megvívott viták témakörei, főszereplői és következményei felett.

Az év első napjaiban még tartott az előző decemberből megörökölt/áthúzódott Múcsarnok-balhé. Ennek egyik főszereplője az a Fekete György volt, aki körül az év első hónapjának többi vitája is sűrűsödött. Nem lehetett sokáig tudni róla, hogy magától ilyen fanatikus, s csak rendre túllő a célon, avagy az elszabadult hajóágyú tipikus esetével van dolgunk. Az év elején erre is választ kaphattunk, mert februárban L. Simon Lászlót olyan sebességgel távolították el a tulajdonképpeni kulturális miniszteri pozícióból, hogy ennek legfeljebb egyetlen elfogadható magyarázata lehetett. Az, hogy Orbán Viktor kénytelen volt kettejük között választani, s a kormányfő ezúttal Fekete megerősítését tartotta a fontosabb szempontnak. (Igaz, a vesztes meg visszakaphatta a parlament kulturális és sajtóbizottsága elnöki székét. Hát... nem egy nagy bukás ez, inkább meghátrálás.)

Véget sem érhetek az iménti csatározások, amikor február elején elemi erővel volt kénytelen a filmes szakma egésze szembesülni azzal, amit addig nagyon is jól tudtak. Hogy t.i. azért nem lesz negyven év után először magyar filmszemle, mert nincsen bemutatható film... E „hiányosság” meglehetősen plasztikusan mutatta ki az Új Rend csődjét. Orbán Viktor már korábban letette a magyar film jövőjének alakítását Andy Vajna kizárólagos kezei közé. Mindeközben páratlan indulatokkal övezve tartott a Nemzeti Színház élén beharangozott csere által kiváltott vihar. Nem egyszerűen igazgató-váltásról volt ugyanis szó, hanem jóval többről. Szimbolikus térfoglalásról, s ennek érzékeltetésére mind a két igazgató személye - a távozó, s az érkező egyaránt – alkalmasnak bizonyult. Nem tudom, volt-e már példa arra, hogy egy távozó igazgató rendezéseit heteken/hónapokon át valamiféle leplezetlen politikai demonstráció jelenetei kísérjék?

S ha mindez nem lett volna elegendő muníció a kulturális háború folytathatóságához, akkor a legjobbkor érkezett március tizenötödike, a kitüntetettek névsorából eleve borítékolható ideológiai háborúskodás ajándéka. A részletek felől kevésbé tájékozott miniszternek ezúttal be kellett érnie a naponta történő neveltségessé válás örömeivel, miközben az újonnan kinevezett államtitkárról nagyon is hamar kiderült: mandátuma még arra is kiterjed, hogy nagy szabadsággal gázolhat keresztül a kormány által felkért testületek döntésein is. Miért is? Azért, hogy a szélsőjobb egynémely provokátorának a lehető legnagyobb médiafelületen lehessen ismertséget biztosítani. Nos, ez igazán méltó kormányzati feladat egy újonnan érkező államtitkár számára. A folyamatok eddigi természetét megismerve azt kizártnak tarthatjuk, hogy mindeme játszmák mögött ne lett volna kellő erejű/konkrétságú kormányfői felhatalmazás.

Az imént csupán alig száz nap kulturális „eseményeit” soroltuk fel, ám e periódus meglepően mozgalmasnak bizonyult. Kizártnak tarthatjuk, hogy minderre a maga spontaneitásában, a szférában amúgy is uralkodó inercia hatásaiként került volna csak sor. Ez kevés lett volna. Kellett hozzá még egy olyan hatalmi nézőpont, ahonnét a kulturális életben zajló történéseknek is határozott karaktert kell adni. Ha kell, akkor erővel. Ha kell, akkor olyan emberek segítségével, akik a kulturális életben sem tudnak elképzelni annál magasabb feladatot, mint az aktuális hatalom szolgálatát. Mert ez a szolgálat a Nemzet szolgálata, az Ezer év ethoszának szolgálata, a Magyar Megmaradás szolgálata... S innét kezdve már nagyon is ismerős minden. Ha valakiknek mégsem lenne az, akkor - nos, éppen az ő kedvükért - Kerényi Imre százmilliókért adhatja ki újra Tormay Cecile s mások magvas, nagyon is ideillő gondolatait. Újra. Ez a vívmány is az idei év első hónapjai krónikájának hozadéka.

Irodalom az alkotmányos válsághoz:

Kukorelli István – interjú: Bele kellene nézni a tükörbe, NSZ. 2013. jan. 28.

Paczolay Péter – interjú: A dráma kívül marad az Alkotmánybíróság falain, Figyelő, 2013. jan. 24.

Majtényi László: Maguk, kérem, megbolondultak? És, 2013. márc. 1.

Kolláth György: (K)alaptörvény, NSZ, 2013. márc. 7.

Túl a Súlyom-korszakon, Heti Válasz, 2013. márc. 14.

Súlyom László: A hatalommegosztás vége, NSZ 2013. márc. 11.

X- X- X- X- X-X

Jelenleg az említett - és egymástól meglehetősen távol működő - két szférát kizárólag a tudatos mozgatásuk iránt kifejtett kormányzati szándék kapcsolja össze. Ez a szándék pedig mindinkább láthatóan azonos Orbán Viktor világképének lenyomataival. **Ahogy telnek az évek 2010 áprilisa óta, úgy válik mind nyilvánvalóbbá, hogy a kormányfő eltökéltsége érvényesülésének hazai földön egyre gyöngülnek az intézményes korlátai. Párton belül is, a parlamenten belül is, a média működőképességében is, s lassan már a szellemi élet egészében is.**

A hatalmi szféra szerkezete és működése lépésről lépésre közelíti az általa megálmodott ideális állapotokat. A szellemi szféra most még jócskán tagolt, de a mozgások iránya nagyon is egyértelműen igazodik a kormányfői vágyakban lakozó álmokhoz. Tulajdonképpen minden, ami hivatalosan előállítható. A gazdaság helyzete még kaotikusabb, ott is kitapinthatóak az erős és domináns állami/kormányzati pozíciók térfoglalási törekvései, de ebben az állami akarat – főként a nemzetközi beágyazottság okán – sokkal több kompromisszumra kényszerül annál, mint amit látni szeretne.

S e ponton elérkeztünk e rendszerteremtő/építő akarat jelenlegi legerőteljesebb korlátaikhoz: a nemzetközi környezeti tényezőkhöz. Krónikánk írásának befejezésekor csak annyi biztos, hogy az uniós intézményi környezet minden korábbi figyelmeztetéshez, ejnye-bejnyezéshez képest eltökéltebben viszonyul a negyedik alkotmány-módosítás következményeihez. Ma még nem látható, hogy ez a nemzetközi nyomás és eltökéltség meddig fog kitartani, de annyi bizonyosan állítható, hogy tovább, mint bármikor korábban.

És a hazai lakosság? Az itthoni milliók hogyan élik meg azt, hogy a fejük felett új világ épül? E talányra ma még sokféle magyarázat adható. Személyes – három évtizedes – kutató tapasztalatunk azt súgja, hogy e milliók ma még a rejtőzködés állapotában bujkálnak. Nem vonzza őket az ellenállás lehetősége, a lojalitás tanúsításának teátrális lehetősége, és hűséget sem esküsznek. Ha tehetnék, leginkább elmennének innét – minden ezt firtató empirikus vizsgálat adatai ezt erősítik meg. Mint ahogyan százezrek már meg is tették. (Amúgy... az idei évben többet olvashattunk, hallhattunk a külföldre menő százezrek

sorsáról, motivációiról, mint előtte sok éven át- együttvéve. Ez is valami, legalább beismerjük azt, amit eddig is tudott mindenki.)

Tanulmányunkat Kiss Judit Ágnes ideillő sorainak megidézésével kezdtük:

**„ Hazából, hogyha még bírod,
Ne menj el, ó, magyar.”**

A vers a vége felé hangot vált, s okulásul is érdemes felidézünk utolsó tizenkét sorát is:

**„Ne hidd, hogy semmi eszközöd,
Fegyver vagy te magad,
Mind különleges ügynök az,
Ki mégis itt marad.
Maradj tövisnek, bőr alatt,
Ha bírod még, magyar,
Légy viszkető seb, mit a kéz
Álmában is vakar.
Itt áldás is, másutt csak egy
Bevándorló lehetsz.
Ki mondja meg, végül melyik
A súlyosabb kereszt?”**

Kiss Judit Ágnes: SZÓ. És, 2013. február 15.